Grote Atlas van de Verenigde Oost-Indische Compagnie
Comprehensive Atlas of the Dutch United East India Company

– . . . . .II Afrika en de VOC: kaarten, plattegronden en topografische tekeningen, 1590-1806

– . . . . .II Africa and the VOC: maps, plans and topographical drawings, 1590-1806

– . . . . .**Zuid-Afrika, de Kaapkolonie / South Africa, the Cape Colony**

82-83 . . [Pieter Potter, 1657] :
[Kaart van de Valsbaai tot de Tafelbaai].
[Map from False Bay to Table Bay].

84 . . . . [Pieter Potter, ca./c. 1656] :
[Kaart van de Valsbaai tot de Tafelbaai].
[Map from False Bay to Table Bay].

84 . . . . [Pieter Potter, ca./c. 1656] :
[Kaart van de Valsbaai tot de Tafelbaai].
[Map from False Bay to Table Bay].

85 . . . . [Pieter Potter, ca./c. 1661] :
[Kaart van de uitgegeven percelen aan de Kaap].
[Map of the freeholdings granted at the Cape].

86-87 . . [Pieter Potter, ca./c. 1658] :
[Kaart van de Valsbaai tot de Tafelbaai].
[Map from False Bay to Table Bay].

88 . . . . [Elias van Staden], 1710 :
De Stadt, het Casteel en de Rheede / van Caap de Goede Hoop / uijt de Thuijn van d E. fiscaal Blesius.
The Town, the Castle and the Roadstead / at the Cape of Good Hope / from the Garden of the Hon. Fiscal Blesius.

89 . . . . [Pieter Potter, ca./c. 1661] :
Verbeterde Caerte groot/ Besteck, van de Taeffel-Baij en de / Buyten Rhee ofte anckergronden.
Improved Chart to a large / Scale, of Table Bay and the / Outer Roadstead or anchorage.

89 . . . . [Anoniem/Anonymous, ca./c. 1663] :
[Kaart van de Tafelbaai].
[Chart of Table Bay].

90 . . . . [Kaje Jesse Slotsboo, 1714] :
Concept van 't Plaan de Caap de Goede Hoop.
Concept Plan for the Cape of Good Hope.

91 . . . . [Pieter Gijsbert Noodt, 1718] :
[Plattegrond van het Kasteel].
[Plan of the Castle].

91 . . . . [Pieter Gijsbert Noodt, 1718] :
Profiel van de Nieuwe Wercken omt Kasteel [...].
Profile of the New Defence Works around the Castle [...].

92-93 . . [Kaje Jesse Slotsboo & Evert Walraven Cochius, 1723] :
[Kaart van de Tafelbaai met geprojecteerde kustverdedigingswerken].
[Chart of Table Bay with projected coastal defence works].

94 . . . . [Evert Walraven Cochius, ca./c. 1719] :
N:o 15 [Kaart van geprojecteerde verbeteringen aan het Kasteel].
N:o 15 [Project plan for improvements to be made to the Castle].

95 . . . . [Johannes Rach, 1762-1780] :
[Gezicht op het Kasteel aan Kaap de Goede Hoop].
[View of the Castle at the Cape of Good Hope].

95 . . . . [Johannes Rach, 1762-1780] :
[Gezicht op het Kasteel aan Kaap de Goede Hoop].
[View of the Castle at the Cape of Good Hope].

96 . . . . [Jurgen Lievenberg, 1744] :
[Kaart van de Zeelinie in aanbouw].
[Map of the Sea Line under construction].

97 . . . . [Anoniem/Anonymous, ca./c. 1760] :
Plan. / vande / Tafel=Baay.
Map. / of / Table Bay.

Deel 3.2 / Part 3.2

98 . . . . [Carel David Wentzel, ca./c. 1760] :
Plan der Situatie van de Caap de Goede Hoop.
Map of the Situation of the Cape of Good Hope.

99 . . . . C.F. Brink, [1767] :
Gesigt van Cabo de Goede Hoop.
View of Cape of Good Hoop.

98-99 . . [Johannes Schumacher, ca./c. 1777] :
N:o 4 Gesigt van de Caabstad.
N:o 4 View of Cape Town.
N:o 3 Gesicht van de Caabstad (vanuit zee).
N:o 3 View of Cape Town (from the sea).

100-101 [Carel David Wentzel, ca./c. 1760] :
Plan ofte Afteeke= / ning van de Stad en 't Casteel aan Cabo de / goede Hoop [...].
Plan or Depiction / of the Town and the Castle at the Cape of Good Hope [...].

102. . . . [Anoniem/Anonymous, ca./c. 1760/1789] :
Plan van de Situatie van de Kaap de Goede-Hoop.
Plan of the Situation of the Cape of Good Hope.

103. . . . [Anoniem/Anonymous, ca./c. 1785] :
Plan / van Cabo de Goe= / de Hoop met de si= / tuatie en vestingwer= / ken die sig rondsomme dit / vlek bevinden.
Map / of the Cape of Good / Hope with its / situation and fortifications / surrounding this / settlement.

104-106 Van de Graaff, Thiebault, & Barbier, 1787 :
Plan / Der Situatie van de Caap De Goede Hoop / en der selver Aangelegen fortificatie werken [...].
Plan / Of the Situation at the Cape of Good Hope / and its Adjoining fortifications [...].

107. . . . [Anoniem/Anonymous, 1785-1787] :
[Kaart van de geprojecteerde linies in de Tafelvallei].
[Map of the projected defence lines in the Table Valley].

108. . . . [Anoniem/Anonymous, 1785-1787] :
[Kaart van de geprojecteerde linies in de Tafelvallei].
[Map of the projected defence lines in the Table Valley].

109. . . . [Anoniem/Anonymous, 1785-1787] :
[Kaart van de geprojecteerde linies in de Tafelvallei].
[Map of the projected defence lines in the Table Valley].

108-109 Thiebauld & Van de Graaff, 1786 :
Plan van de Linie langst den Zuijdelijken Oever van de Tafel-Baaij, of langst de zee, strekkende van het Casteel de Caap de Goede Hoop tot aan het / Fort de Knokke [...].
Project of the Sea Line along the Southern Shore of Table Bay, or along the sea, extending from the Castle of Cape of Good Hope to / Fort de Knokke [...].

110-111 . Thiebauld; Sb:W: van de Graaff, 1786 :
Situatie Plan van het Retranchement genaamdt / de Zonne-Blom.
Situation Plan of the Defence Line called / the Zonnebloem.

110-111 . Sb:W:Van de Graaff, 1786 :
Project van eene Linie of Retranchement, tot Sluiting van het / voorname acces op de Steede de Caap de Goede Hoop [...].
Project for a Defence Line or Retrenchment, for the purpose of Closing the / main access to the Town of Cape of Good Hope [...].

112-113 . [Louis Michel Thibault & Sebastiaan Willem van de Graaff, ca./c. 1786] :
[Kaart van geprojecteerde verbeteringen aan de Zeelinie].
[Map of projected improvements to the Sea Line].

112-113 . Thiebauld; Sb:W: van de Graaff, 1786 :
Plan van de Linie langst den Zuijdelijken Oever, van de Tafel-Baaij / of langst de Zee [...].
Map of the Sea Line along the Southern Shore, of Table Bay / or along the Sea [...].

V Afrika / Africa

Atlas Maior
nationaalarchief
Universiteit Utrecht
Faculteit Geowetenschappen
KNAG

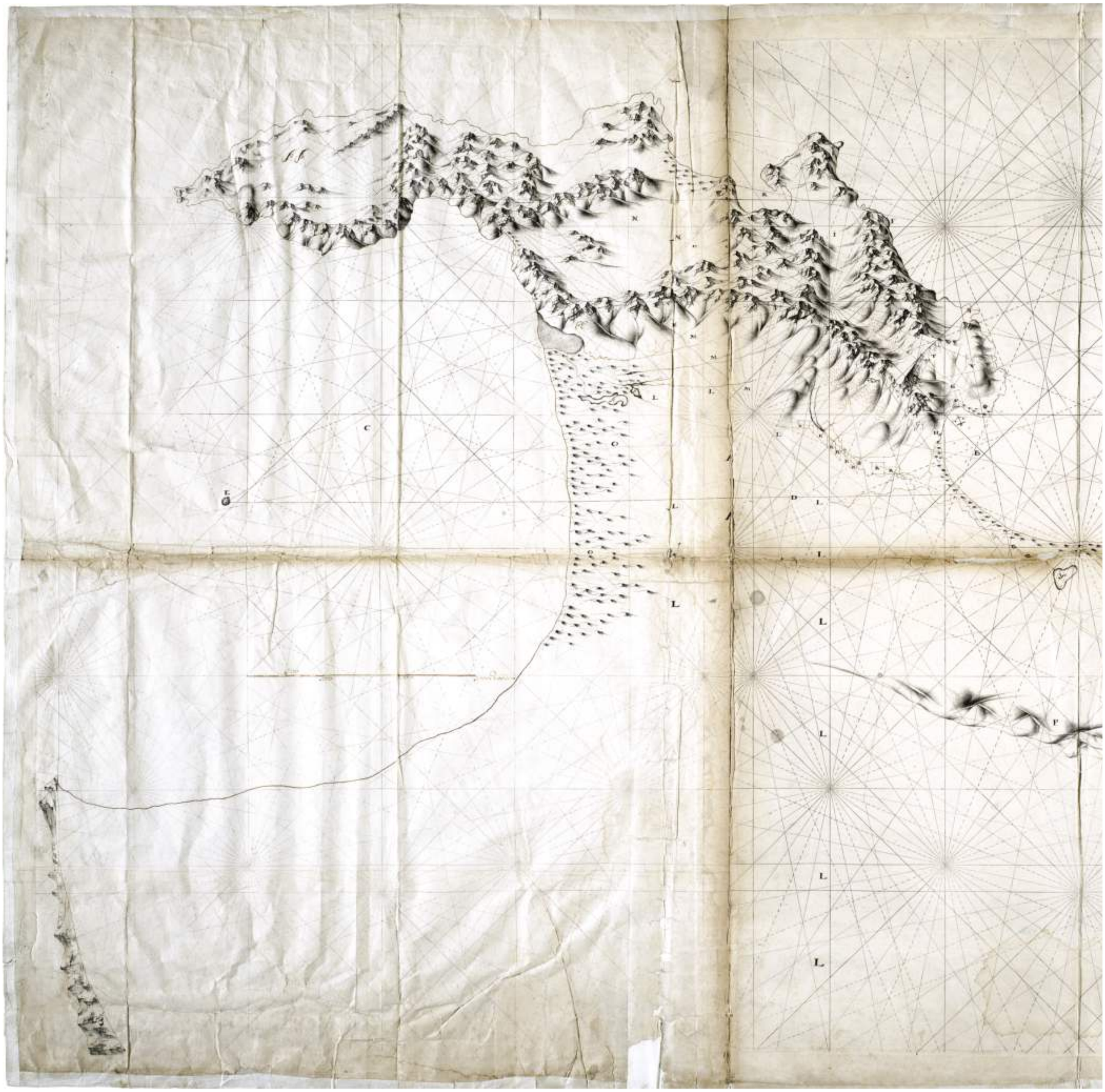

(vervolg van pag. 81 / continued from p. 81)

By the year 1710 the 'Cape Township' had grown into a small urban settlement with a regular, square pattern of streets, which in the eighteenth century would expand steadily over the hinterland. The middle point was formed by the little church with thatched roof consecrated in 1704, which can easily be recognized in the drawing. The wide street to the right of the church is the later Heerengracht (Adderley Street). The Company garden behind the church is blocked from view by the buildings. In the meantime the first larger parcels of agricultural land on the slopes of the Table Mountain have been opened up and cultivated. On the far right the place of execution with the gallows can be seen. The caption on the map was probably added by the later owner, Cornelis Jacob van de Graaff.

bladen / sheets 82-83:

Nationaal Archief, 4.VEL 806.

[Pieter Potter, 1657] :

[Kaart van de Valsbaai tot de Tafelbaai].

[Map from False Bay to Table Bay].

Schaalstok van 3000 Roeden = [ca. 1 : 73.700].
Scale-bar of *3000 Roeden* = [approximately 1 : 73,700].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 77 x 153 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 77 x 153 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

Verklaringen: [rechts] een legenda bij de letters A t/m Z en AA t/m OO :
Explanations: [right] a key to the letters A to Z and AA to OO :

A. 'T Groote velt ende wijte tusschen beijde baijen.
B. Taeffel baij.
C. Baij fals.
D. Linij dwars over de vlackte tusschen beijde de taeffel ende baij falco.
E. Clip inde baij falce.
F. Vijff plaetsen op en in 't geberghte daer men de hottentoos soude conen besluijten met halve reduijten en affsnijdingen offte vleugels.
G. Taeffel valeij.
H. Reduijt duijnh ende Coorenhoop.
I. Hout valeij.
K. Hout baij.
L. Altemaelen sand' en klijn singel stenigh lant onbequaem te bebouwen tot al verbij 't luperts geberghte geteekent met de letter P. ende de fuijck berghen geteeckent; OO.
M. Binnen de getipte linij aen 't Caepse geberghte meest bequaem bou ende wijland.
N. Berghvaleij bequaem tot weijde ende oock tot corenlanden maer soude te moeijlijck op 't geberghte te halen wesen.
n. Bequaeme Corenlanden maer soude als geseijt over 't geberghte met esels moeten gedragen warden.
O. Seer hooge ende oock leege duijnen aen de baij fals, wel een uijr gaens breet ende veel dubbelt.
P. Lupaerts geberghte offte lupaerts berghen.
Q. 'T Vaste ende hoogh over geberghte van africa.
R. D'Uijtgedeelde landerijen met haer huijsen daert op staende sijnde geteeckent met dese .tuttelties.
r. Comp:s boomgaerd.
T. Taeffel bergh.
V. Leeuwenbergh.
W. 'T landt door de H:r Commissaris aenden Command:r vergunt, doch is vermits manquement van weijden hier omtrent tot weijlant voor d'E. Comp:e gelaeten: om dat de beesten oock des te beeter daer voor de Hottentoos met te minder wacht cunnen bewardt blijven. etc. sulx d'E command:r daer tegen op ander plaetsen den bosheuvel voornemens is uijttekiesen.
X. Robben-eijlant.
Y. Sout pannen.
Z. Vrack van Haerlem.

AA. Landt vande Caep dit Jaer 1657. vorder tedegen ende partinent ondersocht gepeijlt ende affgemeten.
EE. Steenberghen op verschijden plaetsen te passeren ende te besluijten als aengewesen met de letter .F.
FF. Bosbergen, onbeklimmelijck.
GG. De wintbergh.
hh. Lacken waters.
JJ. Hollanse riet beecq off revier vol Hollans riet wassenden.
kk. Groote berghrevier langhs welcke goet boulandt is op verscheijden plaetsen.
LL. Reijswegh door ons volck int lant gedaen.
m.m. Zadelbergh.
n.n. Parl en diamant bergh.
OO. Fuijck bergen.

Deze kaart, welke een combinatie vormt met die op de bladen 244-245 boven, bestrijkt het gebied rondom de Kaap zoals dat in 1657 bekend was aan de Compagnie. De bedekking begint in het zuiden geheel links bij de bergketen van Hottentots Holland en reikt via de Valsbaai, het Kaaps Schiereiland en de Tafelbaai noordwaarts tot het Robbeneiland en het 'Lupaerts geberghte' (P) ofwel de Tijgerbergen in het binnenland. De aanluitende kaart op de bladen 244-245 toont een reisroute naar het noorden tussen de huidige Wemmershoekberge(n) (OO) en de Paarlberg (hier 'Parl en diamant bergh' genoemd, n.n.) door tot aan de Grote Bergrivier (k).

Aangezien door stormen en overstromingen de gewassen in de Compagniestuin achter het fort herhaaldelijk werden beschadigd en soms hele oogsten mislukten, werd al vroeg buiten de Tafelvallei naar geschikter bouwland uitgekeken. In eerste instantie werd dit gevonden in de vallei van de Liesbeek, waar vanaf 1657 percelen land aan vrijburgers werden uitgegeven (R). De stippellijn M geeft een verlenging van de strook goede landbouwgrond aan. Ander potentieel akkerland tekende Potter in bij (N), boven in de kaart, tussen het huidige Vishoek aan de Valsbaai links en Noordhoek aan de Chapman's Bay rechts. Het problematische transport door de bergen van de landbouwproducten verhinderde vooralsnog vestigingsplannen in die vallei. De 'Heer Commissaris' die Potter noemt (W)

was Rijklof van Goens (zie ook blad 57), die tijdens zijn uitreis in 1657 naar de Oost als gevolmachtigde de toestand aan de Kaap inspecteerde. Zoals Potter aanduidt (F) verzetten de 'Hottentoos' (Hottentotten, Khoi) zich fel tegen de inbezitneming van hun weidegronden door de nieuwe kolonisten, onder meer door geregeld vee te stelen en akkers te vernielen. Onder de vele adviezen die Van Goens aan Van Riebeeck gaf, was een plan om het Kaaps Schiereiland door een nieuw te graven brede sloot of gracht af te snijden en zo voor de Khoi onbereikbaar te maken. Hij memoreert in zijn rapportage aan Heren Zeventien dat hij ter illustratie van dit plan een kaart heeft laten maken door de landmeter, van wie hij trouwens geen hoge dunk had. De stippelijn (D) op deze kaart geeft de plaats aan die Van Goens in gedachten had. Een alternatief was het oprichten van een reeks versterkingen door de Kaapse Vlakte die tezamen een 'begrepen cirkel' zouden vormen. De kaart op blad 84 boven geeft een meer gedetailleerd overzicht van deze plannen, die naderhand overigens niet in die vorm zijn uitgevoerd.

This map, which forms a combination with the one on sheets 244-245 top, covers the area around the Cape as it was known to the Company in 1657. The coverage begins in the south on the far left at the mountain range of Hottentots Holland and reaches via False Bay, the Cape Peninsula and Table Bay northwards as far as Robben Island and the *Lupaerts geberghte* (P) or Tygerberge in the interior. The adjoining map on sheets 244-245 shows a route for travelling to the north between the present Wemmershoekberge (OO) and Paarlberg (here called *Parl en diamant bergh*, n.n.) up to the Great Berg River (k).

In view of the fact that the crops in the Company's garden behind the fort were repeatedly damaged by storms and floods and sometimes whole harvests failed, at an early stage there was a search for more suitable arable land outside Table Valley. Initially this was found in the valley of the Liesbeek, where parcels of land were distributed to free burghers from 1657 (R). The dotted line M indicates the extension of a strip of good agricultural land. Potter drew in other potential fields at (N), in the top part of the map, between Fish Hoek on False Bay on the left and Noordhoek on Chapman's Bay on the right. For the time being the problematic transport of the agricultural products through the mountains hindered plans for settlement in this valley. The *Heer Commissaris* (Lord Commissioner) whom Potter mentions (W) was Rijklof van Goens (see also sheet 57), who inspected conditions at the Cape as plenipotentiary during his voyage out to the East in 1657. As Potter indicates (F), the *Hottentoos* (Hottentots or Khoi) fiercely resisted the occupation of their pastures by the new colonists, for example by regularly stealing cattle and destroying the fields. Among the many pieces of advice that Van Goens gave Van Riebeeck was a plan to cut off the Cape Peninsula with a broad canal to be dug there and thus make it inaccessible to the Khoi. In his report to the Gentlemen Seventeen he notes that as an illustration of this plan he has had a map made by the surveyor, of whom he in fact had no high opinion. The broken line (D) on this map shows the place that Van Goens had in mind. An alternative was to set up a series of fortifications through the Cape Plain which together would form a 'closed circle'. The map on sheet 84 top gives a more detailed overview of these plans, which in any case were not implemented in this form.

blad 84 boven / sheet 84 above:

Nationaal Archief, 4.VEL 805.

[Pieter Potter, ca. / c. 1656] :

[Kaart van de Valsbaai tot de Tafelbaai].

Schaalstok van twee duijtse mijlen ijder mijl 2000 Roeden = [ca. 1 : 103.400] ; schaalstok van 20 voeten = [ca. 1 : 62].
Scale-bar of *twee duijtse mijlen ijder mijl 2000 Roeden* = [approximately 1 : 103,400] ; scale-bar of *20 voeten* = [approximately 1 : 62].

2 kaarten : ms op papier, gekleurd, 50,5 x 73,5 cm.
2 maps : ms on paper, coloured, 50.5 x 73.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsonder.
Orientation: north is lower right.

Verklaringen: [rechts] een legenda bij de letters A t/m Z en AA t/m GG :
Explanations: [right] a key to the letters A to Z and AA to GG :

A. T Groote velt en wijtte tusschen beijde baeijen.
B. Taeffel baeij.
C. Baij falce.
D. De geprojecteerde redouten, dwars over de vlacte van d'eene baij tot d'ander met 't annexe trenchément in tuttelties.
E. Tweede project binnen langhs de duijnen vande baij falco tot dicht aen zee op de hoeck van de groote steenbergen.
F. Derde project van 5 redouten die al de passagies der hottetoos achter 't gebergte besluijten.
G. Taeffel-valeij niet bequaem als tot aertvruchten ende weijlant, vermits de harde Z oostewinden.
H. De reduijt Duijnhoop.
I. Hout valeij niet als bequaem tot weijlant vermits de harde Z ooste winden.
K. Hout baij.
L. Velt meest bequaem tot weijlant ende minst tot coren.
M. Velt meest bequaem tot coren ende minst tot weijlant.
N. Bergh valeij bequaem tot weijden.
O. Duijn en sandachtich vlack lant.
P. 'T Gevleckte luperts gebergte.
Q. 'T Onbeclimbare woeste gebergte van Africa.
R. Drie burgers huijsies vande uijtgegeven landerijen.
S. 'T Fort en Comps thuijnen.
T. 'Taeffel bergh.
V. Leeuwenbergh.
W. 'T Lant aenden Commandeur Riebeecq vergunt om 'tsijner tijt te bebouwen, mits d'Eijgendom van d'Ed: Heeren Meesters te versoecken.
X. 'T Robben Eijlant.
Y. De sout pannen.
Z. 'T Vrack van Haerlem.

A.A. Hoeck ende lant dat noch niet ondersocht is.
B.B. 'T Lant bewesten 't reviertgen liesbeecken blijfft voor d'E comp:e om te bebouwen ende 't hout uijtte bossen te halen.
C.C. 'T Lant geprojecteert tot Comp:s bogaert.
D.D. 'T Groote bos achter den taeffelbergh can neit gehaelt worden als door de clooffpaen, daer in 't fortien F. opden wegh leijt.

(vervolg op pag. 85 / continued on p. 85)

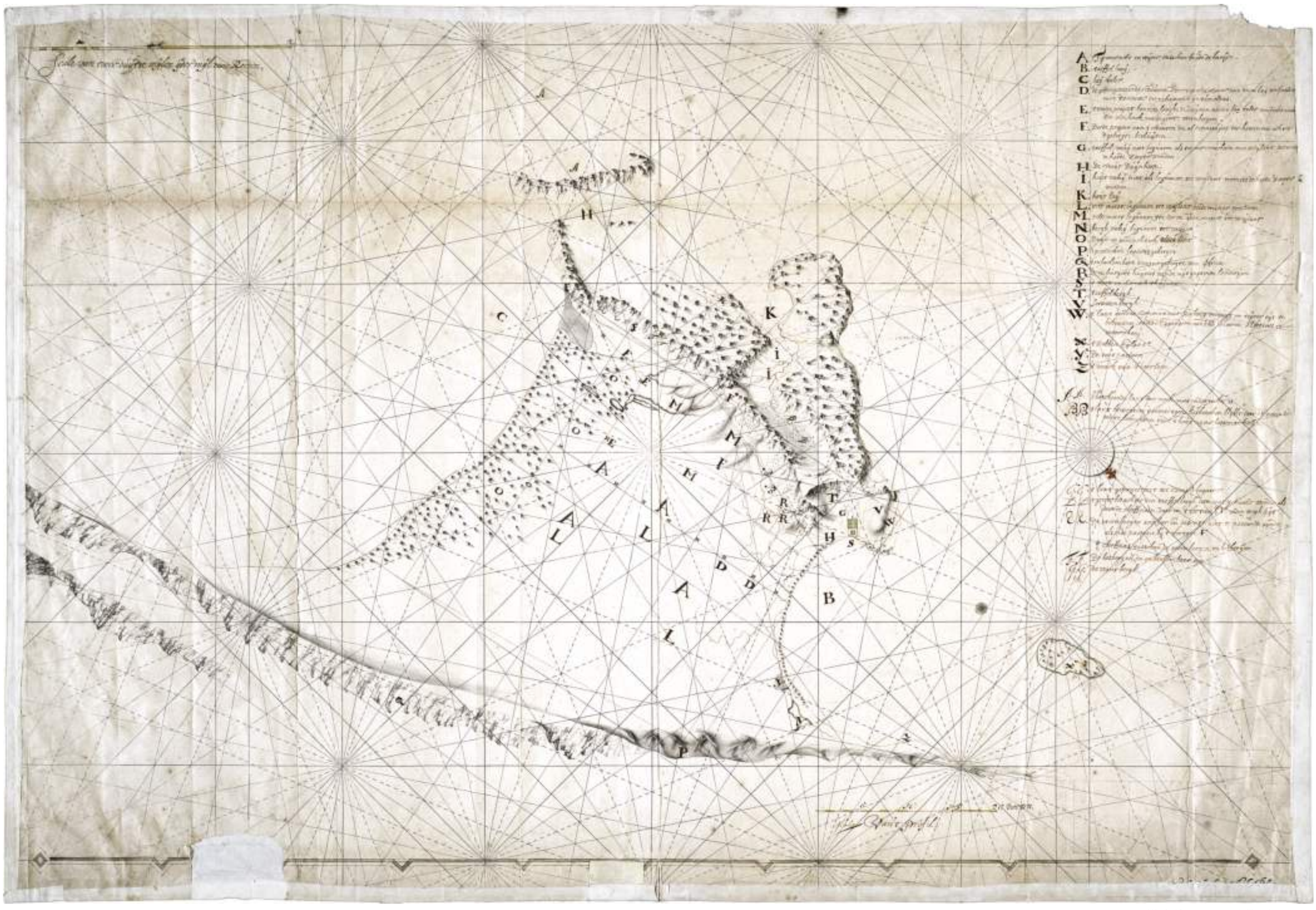

Bijschriften: pag. 83 / Captions: p. 83

(vervolg van pag. 83 / continued from p. 83)

E.E. De steenbergen seer bar en desert, niet te passeren sijnde als opde passagie bij 't fortgen F. [kaartsymbool] clooffpas tusschen de steenbergen en borbergen.
FF. De bosbergen die onbeclimbaer sijn.
GG. De Wintbergh.

De geprojecteerde verdedigingslinie met redoutes, als alternatief voor de doorgraving van het bijna twintig kilometer lange tracé (D) tussen de Tafelbaai en de Valsbaai, is onderaan de kaart apart uitgetekend. Het bijbehorende profiel, met een schaal van 20 voeten, ontbreekt echter.

The projected line of defence with redoubts, projected as an alternative for excavating the almost 20 kilometre long line (D) between Table Bay and False Bay, has been drawn separately at the bottom of the map. The accompanying profile, with a scale of 20 feet, is missing, however.

blad 84 onder / sheet 84 below:

Nationaal Archief, 4.VEL 803.

[Pieter Potter, ca. / c. 1656] :

[Kaart van de Valsbaai tot de Tafelbaai].

[Map from False Bay to Table Bay].

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 31 x 41 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 31 x 41 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsonder.
Orientation: north is lower right.

Verklaringen: [linksboven] een legenda bij de letters a t/m w.w. :
Explanations: [upper left] a key to the letters a to w.w. :

a. Fordt de goede hoope met sijn buijtewercken.
b. Compangies tuijnen.
c. Steen oven.
d. Hoveniers ende boerinnen huijs.
e. Reduijt duijnhoop.
f.f. 2 Parcken landt onttrendt 1½ mijl vant vordt bij t' ronde bossje tot een proeff besaijt medt Cooren Onttrent .2. margen groodt met een Clijn wacht huijse daer bij.
g. Projekt van een Reduijt te stellen stijff .½. mijl verder daer bequaemste bougronde leggen.
H. Bosscagies achter tegen den taffel ende andere bergen.
I. 'T Wagen padt naert bos alwaer Comps. timmer houdt gehaldt wordt .3 mijl omtrent vant fort.
K. 'T Achtersste ofte suijtcandt van de tafelbergh.
L. 'T Voorste .off. noordtcant van d:o bergh.
m. Leeuwenbergh.
n. Taefelbaij.
o. Baij falce.
p.p.p.p. Vlacte tusschen 't geberghte van 't landt van africa ende de Caep.
q. Soutpannen.
r. Wrack van Harelem.

[hiaat door beschadiging van de kaart]
s.s. Soute revier.
t.t. Varsse revier.
v. 'T Gebergte van africa.
w.w. Duijnen.

Deze kaart van iets ouder datum dan de vorige twee toont de door Jan van Riebeeck als proef ingezaaide velden bij Rondebosch (f). De graanoogst hier was zo succesvol dat in dit gebied langs de Liesbeek in 1657 de eerste percelen aan vrijburgers werden uitgegeven (bladen 85-87).

This map from a somewhat earlier date than the two previous ones shows the fields near Rondebosch (f) that Jan van Riebeeck had sown as an experiment. The harvest of grain was so successful here that the first parcels of land were distributed to free burghers in the area along the Liesbeek in 1657 (sheets 85-87).

blad / sheet 85:

Nationaal Archief, 4.VEL 808.

[Pieter Potter, ca. / c. 1661] :

[Kaart van de uitgegeven percelen aan de Kaap].

[Map of the freeholdings granted at the Cape].

Schaalstok van 2000 Roeden Rijnlants = [ca. 1 : 34.300].
Scale-bar of *2000 Roeden Rijnlants* = [approximately 1 : 34,300].

1 kaart : ms op papier, 43 x 47 cm.
1 map : ms on paper, 43 x 47 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

Het grootse defensieplan van Van Goens werd op veel kleinere schaal uitgevoerd. Deze kaart uit 1661 toont de versterkingen voor zover die toen waren voltooid. Langs de Tafelbaai zijn deze aangeduid als de redoutes of posten 'duijnhoop' (al in 1654 aangelegd) en 'keertdekoe', een rij 'schutpalen' (een palissade) en de 'ruijterwacht'; geheel links aan de voet van de bergen is 'hout den bul' ingetekend. Eronder is met stippellijn een 'pege' of paalheining aangegeven, waarnaast het grote perceel 'Wijnbergh' (en Corenland) van commandeur Van Riebeeck is gelegen. Dit zou later de naam Boschheuvel krijgen, terwijl de naam Wijnberg meer voor het heuvelgebied als geheel zou worden gebruikt; zie in dit verband de meer dan honderd jaar latere afbeelding van het militaire kampement aldaar op blad 196. Bij de percelen langs de Liesbeek zijn de namen vermeld van de vrijburgers aan wie het land was uitgegeven, met de grootte van het perceel uitgedrukt in 'mergen' (Amsterdamse morgen van 0,81 hectare). Onder de ontcijferbare namen vinden we Frans Gerritsz, Jan Martensz samen met Frans Gerritsz, Harman Remanje (Remajenne), Jan Pietersz, Jan Coenraet Visser, Herman ter Schelgeven (?) en Geurt Commertsz, Cornelis Claesz, Jacob Cloeten en een perceel 'Stevens landt' (van Steven Jansen).

Van Goens's ambitious defensive plan was implemented on a much smaller scale. This map from 1661 shows the fortifications to the extent that they had then been finished. Along Table Bay they are marked as the redoubts or posts of *duijnhoop* ('dune top', already constructed in 1654) and *keertdekoe* ('turn back the cow'), a row of *schutpalen* (a palissade) and a *ruijterwacht* (cavalry post); on the far left at the foot of the mountains a post by the name of *hout den bul* ('stop the bull') has been drawn. Below it a dotted line indicates a *pege* or fence of stakes, next to which lay the large estate of Wijnbergh (with Corenland) of Commander Van Riebeeck. Later this would be given the name Boschheuvel, while the name Wijnberg (Wynberg) was more used for the hilly area as a whole; in this connection see the depiction of the military camp there from more than a hundred years later on sheet 196. The names of the free burghers to whom land was given are mentioned beside the plots along the Liesbeek, with the size of the plots indicated in *mergen* (that is, the Amsterdam *morgen* of 0.81 hectares). Among the decipherable names we find Frans Gerritsz, Jan Martensz together with Frans Gerritsz, Harman Remanje (Remajenne), Jan Pietersz, Jan Coenraat Visser, Herman ter Schelgeven (?) and Geurt Commertsz, Cornelis Claesz, Jacob Cloeten, and a plot indicated as *Stevens landt* (owned by Steven Jansen).

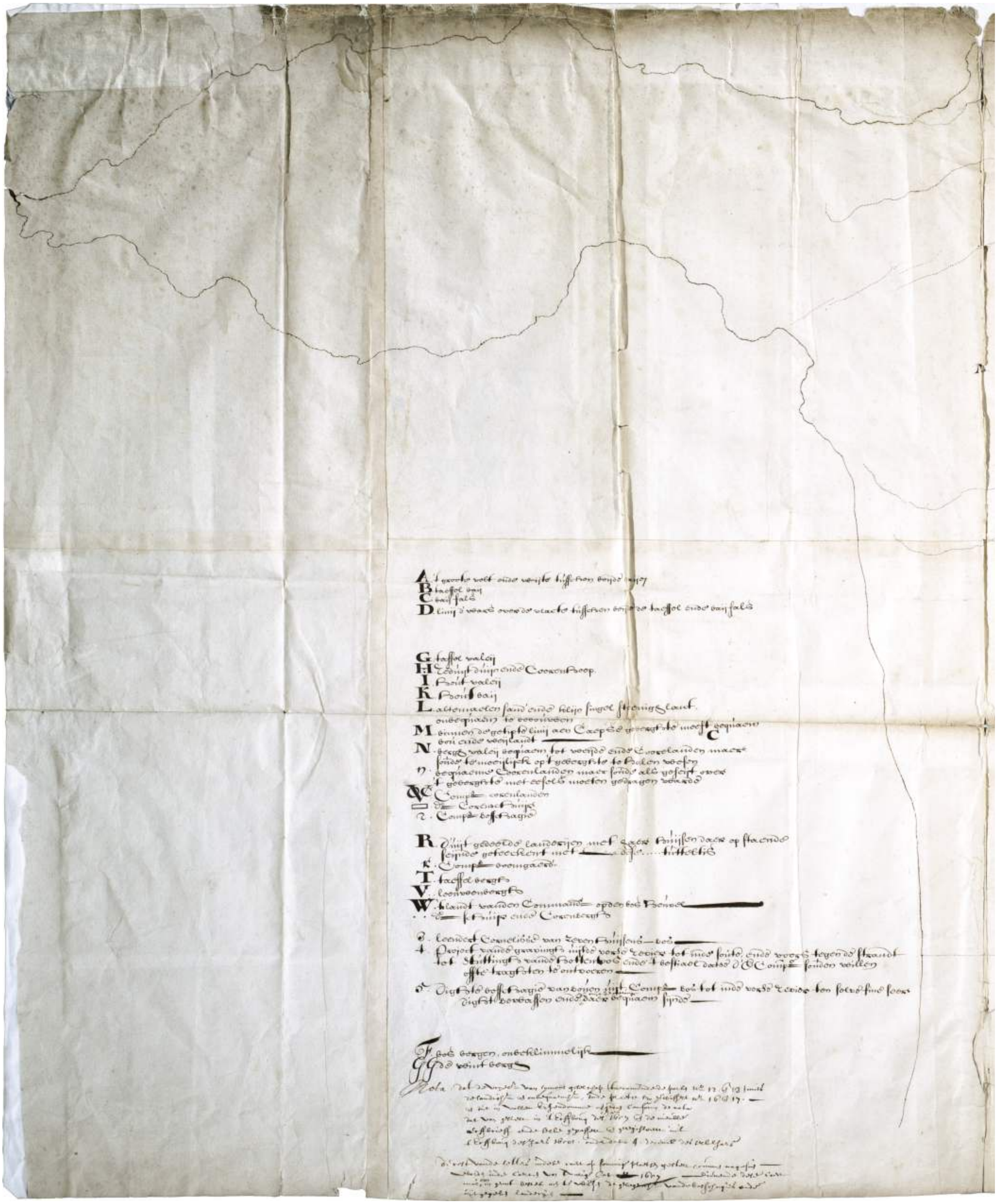

bladen / sheets 86-87:

Nationaal Archief, 4.VEL 807.

[Pieter Potter, ca. / c. 1658] :

[Kaart van de Valsbaai tot de Tafelbaai].

[Map from False Bay to Table Bay].

Schaalstok van 2000 Rijnlansse Roeden voor een mijl = [ca. 1 : 34.300].
Scale-bar of *2000 Rijnlansse Roeden voor een mijl* = [approximately 1 : 34,300].

1 kaart : ms op papier, 73 x 122 cm.
1 map : ms on paper, 73 x 122 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsonder.
Orientation: north is lower right.

Verklaringen: [links] een legenda bij de letters A t/m W, een VOC-monogram, 2 kaartsymbolen, de nummers 3 t/m 5 en de letters F en GG :
Explanations: [left] a key to the letters A to W, a VOC monogram, 2 cartographic symbols, the numbers 3 t/m 5, and the letters F and GG :

A. 'T Groote velt ende wijte tusschen beijde baijen.
B. Taeffel baij.
C. Baij fals.
D. Linij dwars over de vlacte tusschen beijde de taeffel ende baij fals.
G. Taffel valeij.
H. Reduijt duijn ende Coorenhoop.
I. Hout valeij.
K. Hout baij.
L. Altemaelen sand' en klijn singel steenigh lant onbequaem te bebouwen.
M. Binnen de getipte linij aen Caepse geberghte meest bequaem bou ende weijlandt.
N. Berghvaleij bequaem tot weijde ende Coorelanden maer soude te moeijlijck op 't geberghte te halen wesen.
n. Bequaeme Coorenlanden maer soude als geseijt over 't geberghte met eesels moeten gedragen warde.
[VOC-monogram]. Comp:s corenlanden.
[kaartsymbool] D[itt]o Corenschuijr.
[kaartsymbool] Comp:s bosschagie.
R. D'uijt gedeelde landerijen met haer huijsen daer op staende sijnde geteeckent met dese … tutteltis.
r. Comp:s boomgaerd.
T. Taeffel bergh.
V. Leeuwenbergh.
W. 'T landt vanden Command:r op den bos Heuvel.
[…] D:o schuijr ende Corenbergh.
3. Leendert Cornelisse van Zevenhuijsens-bos.
4. Project van de gravingh uijtde verse revier tot inde soute, ende voors tegen de strandt tot schuttingh vande Hottentoos ende 't bestiael datse d'E. Comp:e souden willen offte traghten te ontvoeren.

5. Dighte bosschagie van boven uijt Comp:s bos tot inde verse revier ten selve fine seer dight bewassen ende uijt de natuijr daer bequaem sijnde.

F. Bos bergen, onbeklimmelijk.
GG. De wintbergh.

[midden onder] een aantekening :
[below centre] a note :

Nota; dat de vrijeld: van sijmons geselschap (toecomende de parken n:o 12. ende 13) mits de sandich:t ende onbequaemh:t, inde plaetse sijn verwisselt n:o 16 ende 17. Ende die in vollen Eijgendomme opgedaen conform de nota daer van gestelt in 't Erffbouq des Jare 1657 ende de nieuwe erffbrieff aende selve gepasseert ende geregistreert in't Erffbouq des Jares 1658, onder dato 4. decembr des verl Jars.

De rest vande letters indese caert op sommige plaetsen gestelt cunnen nagesien – worden inde Caerten van vorige Jare 1657 – dienende dese caert maer om in groot bestek aen te wijsen de gelegenth:t vande bosschagies ende uijtgegeven landerijen.

De op deze kaart vermelde Leendert Cornelissen (3), van beroep scheepstimmerman, had een stuk bosland toegewezen gekregen waarvan hij het timmerhout voor een vastgestelde prijs aan de Compagnie diende te leveren. 'Sijmons geselschap' bestond uit een groep vrijburgers die gezamenlijk een aantal percelen bewerkten. De kaart diende als grondslag voor Potters drie jaar later vervaardigde overzicht van de uitgegeven landerijen op blad 85.

The Leendert Cornelissen (3) mentioned on this map, by trade a ship's carpenter, had been assigned a piece of wooded land from which he was to provide the Company with timber at a fixed price. *Sijmons geselschap* (Simon's company) consisted of a group of free burghers who worked on a number of plots jointly. The map served as a basis for the survey of the farm lands distributed that Potter made three years later, to be seen on sheet 85.

blad / sheet 88:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.87.

[Elias van Staden], 25 January 1710 :

De Stadt, het Casteel en de Rheede / van Caap de Goede Hoop / uijt de Thuijn van d E. fiscaal Blesius.

The Town, the Castle and the Roadstead / at the Cape of Good Hope / from the Garden of the Hon. Fiscal Blesius.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 37 x 53 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 37 x 53 cm.

Vanaf de helling van de Tafelberg, waar in 1710 reeds een aantal landbouwpercelen was uitgegeven en de eerste boerderijen en buitenhuizen begonnen te verrijzen, tekende sergeant Elias van Staden het jonge stadje met de Tafelbaai op de achtergrond. Vergelijk zijn gezicht uit zee van hetzelfde jaar op blad 81. Op deze tekening is de Compagniestuin achter het kerkje wel volledig zichtbaar, alsook het Kasteel van de landzijde. In de Tafelbaai ligt de retourvloot van oud-gouverneur-generaal Joan van Hoorn voor anker.

Sergeant Elias van Staden drew the young town with Table Bay in the background, looking from the slopes of Table Mountain, where in 1710 a number of agricultural plots had already been assigned and the first farms and country houses were beginning to rise. Compare his view from the sea on sheet 81 made in the same year. In this drawing the Company Garden behind the little church is completely visible, as is the landward side of the Castle. In Table Bay the return fleet of former Governor-General Joan van Hoorn is lying at anchor.

De verdediging van de Kaap. De toenemende concurrentie met de handelscompagnieën van andere naties, in het bijzonder Engeland en Frankrijk, en het gelijktijdige verlies aan politieke en maritieme macht van de Republiek dwongen de VOC in de achttiende eeuw de verdediging van de overzeese vestigingen voortdurend verder te versterken. De gestage verslechtering van de financiële positie van de Compagnie, vooral in de tweede helft van die eeuw, leidde er echter toe dat enerzijds wel meer nieuwe fortificaties werden aangelegd en bestaande uitgebreid (of daartoe althans projectplannen werden ontwikkeld), maar anderzijds op last van de Heren Zeventien vooral op het personele vlak steeds weer bezuinigingen werden doorgevoerd. Aan de Kaap bijvoorbeeld kwamen in deze periode uitgebreide verdedigingswerken tot stand, maar het minimaal benodigde aantal militairen om ze effectief te bemannen werd nooit geleverd, ook niet toen tijdens en na de Vierde Engelse Oorlog voor dit doel Franse en Zwitserse huurregimenten werden aangetrokken. De gevolgen bleken in 1795, toen de Britse landingsmacht de Kaap zonder grote moeite en verliezen kon bezetten. De verdediging van de kolonie in de compagniestijd was geconcentreerd in het gebied rond de hoofdvestiging aan de Kaap, dat ruwweg de Tafelbaai, het Kaaps Schiereiland, de Kaapse Vlakte en de Valsbaai omvatte. De bladen 89-129 geven een overzicht van de ontwikkeling van de militaire infrastructuur aan de Kaap in de latere zeventiende en de achttiende eeuw, met inleidend twee overzichtskaarten van de situatie aan de Tafelbaai kort na 1660, voorafgaand aan de bouw van het nieuwe Kasteel.

The defence of the Cape. In the eighteenth century the increasing competition with the trading companies of other nations, in particular Britain and France, and the Republic's simultaneous loss of political and maritime power, forced the VOC to continually strengthen the defences of its overseas settlements. However, the steady deterioration in the Company's financial position, in particular in the second half of that century, led on the one hand to the construction of more new fortifications and the extension of existing ones (or at least to plans being made for this purpose), but on the other hand to the imposition of ever more economies at the instructions of the Gentlemen Seventeen, in particular in the staffing area. At the Cape, for example, in this period extensive defensive works were built, but the minimal number of soldiers needed to man them effectively were never supplied, not even during and after the Fourth Anglo-Dutch War when French and Swiss mercenary regiments had been employed for this purpose. The consequences became apparent in 1795, when a British landing force was able to occupy the Cape without much difficulty or loss. In the time of the Company the defence of the colony was concentrated in the area around the main settlement at the Cape, roughly consisting of Table Bay, the Cape Peninsula, the Cape Flats and False Bay. Sheets 89-129 provide an overview of the development of the military infrastructure at the Cape in the later seventeenth and the eighteenth centuries, with as introduction two general maps of the situation at Table Bay shortly after 1660, prior to the construction of the new Castle.

blad 89 boven / sheet 89 above:

Nationaal Archief, 4.VEL 177.

[Pieter Potter, ca. / c. 1661] :

Verbeterde Caerte groot/ Besteck, van de Taeffel-Baij en de / Buyten Rhee ofte ancker gronden.

Improved Chart to a large / Scale, of Table Bay and the / Outer Roadstead or anchorage.

[profiel / profile]

Aldus verthoont hem tlandt alsmen tusschen A en D is, ende dan is de suijthoeck vande taeffel H recht voor den bil vande Leeuwenbergh I, meest Z ten Westen.

Thus appears the land when you are between A and D, and then the southern point of the table H is right in front of the Lion's Tail I [Signal Hill], most S by West.

Schaalstok van 2000 roeden, een duijtsche mijl van .15. in een Graedt = [ca. 1 : 55.000].
Scale-bar of *2000 roeden, een duijtsche mijl van .15. in een Graedt* = [approximately 1 : 55,000].

1 kaart + 1 profiel : ms op papier, 52 x 72,5 cm.
1 map + 1 profile : ms on paper, 52 x 72.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Verklaringen: [rechts] een legenda bij de letters A t/m G :
Explanations: [right] a key to the letters A to G :

A. Is 'triff van Mauritius ongeval.
D en C. Is 't riff vande Steert vande Leeuw.
E. Is thooft vanden Leeuwenbergh.
F. Is recht in 'tmidden tusschen Mauritius ongeluck ende 'triff vande steert vande Leeuwenbergh voorz.
G. Is de Wintbergh.

Een van de laatste kaarten die Pieter Potter aan de Kaap maakte is deze mooie weergave van de Tafelbaai met het Robbeneiland en bovenaan het gezicht vanuit zee op de Kaapse bergen; een sterk contrast met de bijna archaïsche anonieme kaart van twee of drie jaar later op blad 89 onder. De verwijzing naar 'Mauritius ongeval' in de legenda (A) heeft betrekking op het vergaan van het retourschip *'t Eyland Mauritius*, dat op 7 februari 1644 tijdens zijn eerste uitreis bij het vertrek van de Kaap naar Batavia in de Tafelbaai op een rif stootte en als onherstelbaar moest worden opgegeven.

One of the last maps that Pieter Potter made at the Cape is this fine representation of Table Bay with Robben Island and at the top the view of the Cape mountains from the sea – a stark contrast with the almost archaic anonymous map from two or three years later on sheet 89 below. The mention of *Mauritius ongeval* (the accident with the *Mauritius*) in the legend (A) alludes to the loss on the return ship *'t Eyland Mauritius*, which on her first voyage out ran onto a reef on 7 February 1644 when departing from the Cape for Batavia and had to be abandoned as a total loss.

blad 89 onder / sheet 89 onder:

Nationaal Archief, 4.VEL 178.

[Anoniem, ca. 1663] :
[Anonymous, c. 1663] :

[Kaart van de Tafelbaai].

[Chart of Table Bay].

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 54 x 74,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 54 x 74.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

Waarschijnlijk nam de anonieme tekenaar de tien jaar oudere kaart op blad 71 als voorbeeld toen hij zijn peilingen van de Tafelbaai in deze kaart verwerkte. Behalve het fort zijn de twee destijds al bestaande kustversterkingen afgebeeld. De in 1659 gebouwde redoute 'Kijckuijt' op de oostoever (onder) van de Tafelbaai diende als wacht- en seinpost en voor de bewaking van het vee in het achterland. Op de zuidoever is de ligging van het Franse schip *Maréchal* aangegeven, dat in 1660 schipbreuk leed nabij de plaats van de eveneens afgebeelde 'Reduijt Zanthoop'. Deze laatste werd in 1661 gebouwd met gebruikmaking van wrakhout van de *Maréchal*. Het oudere fortje Duijnhoop (1654) is niet ingetekend.

Probably the anonymous draughtsman took the map on sheet 71 from ten years earlier as his model when he incorporated his soundings of Table Bay into this map. Apart from the fort the two coastal fortifications that then existed are depicted there. The redoubt *Kijckuijt* built in 1659 on the eastern shore (below) of Table Bay served as watch and signal post and for guarding the cattle in the hinterland. On the southern shore there is an indication of the position of the French ship *Maréchal* that was wrecked in 1660 near the place of the *Reduijt Zanthoop* that is also shown. This was built in 1661 by using wreckage from the *Maréchal*. The older redoubt of Duijnhoop (1654) has not been drawn.

Verbeterde Caerte van de
Bestucken vande Jaeffes-Bay en de
Buyten Rede voor de ancker Groeven.

Verclaringe van de Letteren staende
Aen de Custe van Mocambique
A is Cruys van Mocambique
B en C is Cruys vande Hoeck vande Cabo
E is Hoeck vanden Corimbabergh
F is Berg in't Landt van Mocambique
G is d'Witte Berg

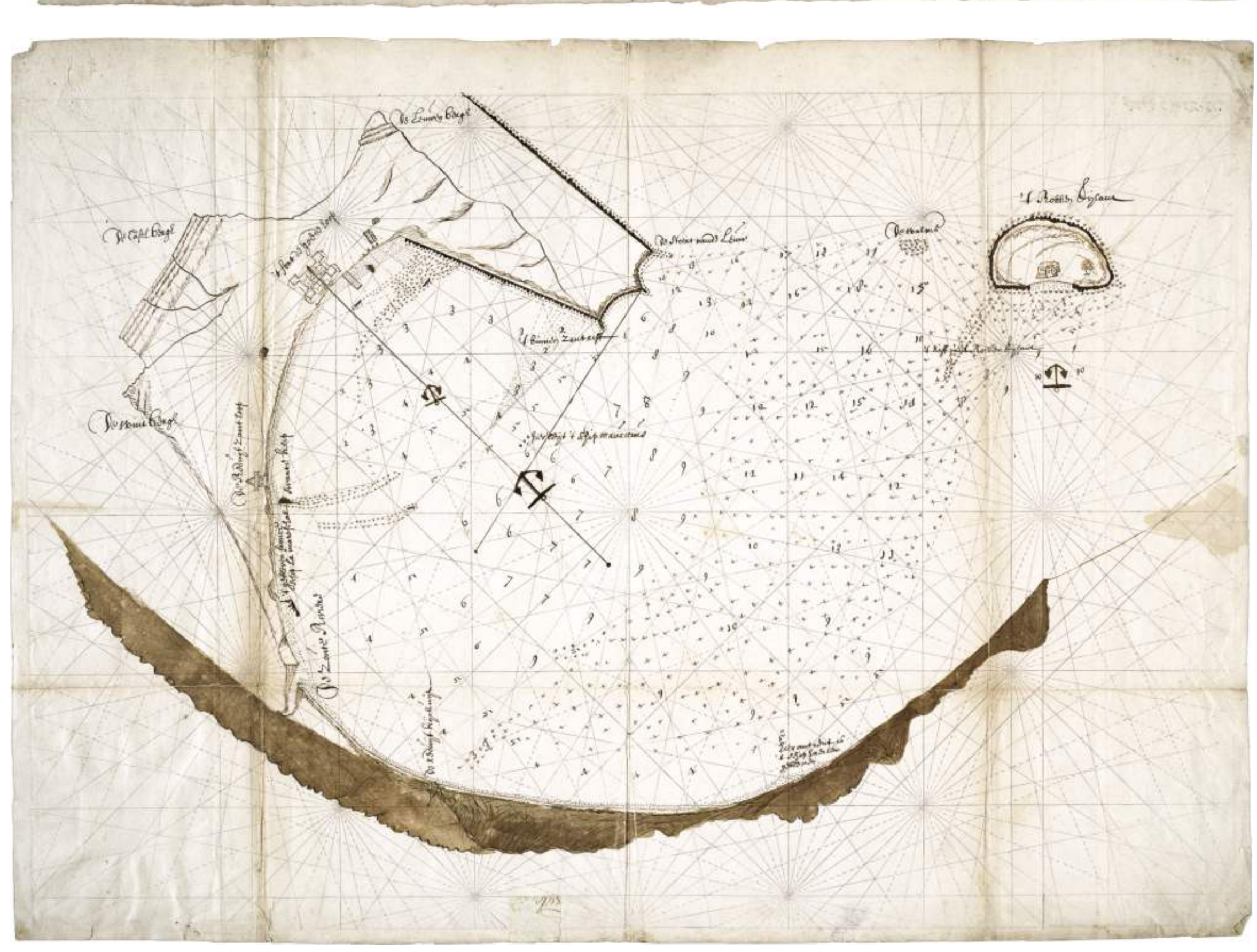

De Zeelinie. Na de voltooiing van het nieuwe Kasteel aan het einde van de zeventiende eeuw groeide de noodzaak tot uitbreiding van de kustverdediging. De eerste plannen hiervoor werden onder gouverneur Louis van Assenburgh (1708-1711) opgesteld, maar pas in 1714 verder uitgewerkt in de plankaart die hier is gereproduceerd op blad 90. De komst in 1718 van de 'directeur der approches en fortificatiën in India' en latere gouverneur aan de Kaap, de ingenieur Pieter Gijsbert Noodt, leidde tot een reeks nieuwe ontwerpen en tegenontwerpen (bladen 91-94). Het zou uiteindelijk echter pas door toedoen van de nieuwbenoemde gouverneur-generaal Gustaaf Willem van Imhoff (1743-1750) zijn, dat het na diens inspectie van de Kaap in 1743 daadwerkelijk tot de aanleg van een verdedigingslinie langs de kust kwam, de Linie of Zeelinie (blad 96 en volgende).

The Sea Line (Coastal Defence Line). After the new Castle was completed at the end of the seventeenth century there was a growing necessity to extend the coastal defences. The first plans for this were drawn up under Governor Louis van Assenburgh (1708-1711), but only developed further in 1714 in the project map that is reproduced here on sheet 90. In 1718 the arrival of the 'Director of the Approaches and Fortifications in the East Indies' and later Governor at the Cape, the engineer Pieter Gijsbert Noodt, led to a series of new designs and counter-designs (sheets 91-94). However, it was only at the initiative of the newly appointed Governor-General Gustaaf Willem van Imhoff (1743-1750) that anything was actually done toward the construction of a line of defence along the coast, the Line or Sea Line (sheet 96 and following), following his inspection of the Cape in 1743.

blad / sheet 90:

Nationaal Archief, 4.VEL 831.

[Kaje Jesse Slotsboo, 1714] :

Concept van 't Plaan de Caap de Goede Hoop.

Concept Plan for the Cape of Good Hope.

[profiel / profile]

Profil van de Battarij van 24 stucken Cannon als ook van de Ronduijt.
Profile of the Battery of 24 pieces of Cannon and of the Redoubt.

Schaalstok van 70 Roeden = [ca. 1 : 7.530] ;
[profiel] 50 voeten R.L. = [ca. 1 : 270].
Scale-bar of *70 Roeden* = [approximately 1 : 7,530] ;
[profile] *50 voeten R.L.* = [approximately 1 : 270].

1 kaart + 1 profiel : ms op papier, gekleurd, 81 x 40,5 cm, 31 x 39 cm [aangehecht profiel].
1 map + 1 profile : ms on paper, coloured, 81 x 40.5 cm, 31 x 39 cm [attached profile].

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

Verklaringen: [boven] een legenda bij de letters A t/m K ; [linksonder] een legenda bij de letters A t/m I en x :
Explanations: [top] a key to the letters A to K ; [lower left] a key to the letters A to I and x :

[A.] De Reede ende Tafelbaaij alwaar de l. scheepen leggen buijten de selve plaats niet als vuijle gront.
[B.] Een Batterij de welcke sal nootsakelijck dienen gemaakt te worden van 24 sware stucken cannon, als 4 halve cartouwen bestrijcken het in koomen der scheepen 10. swaere stucken bestrijken de reede 10 andere stucken bestrijken de reede tot voor bij de roggebaaij om het aannaderen van cleijne vaartuijgh, die aldaar soude willen landen te beletten agter welcke Batterij op den duijn een suffisante ronduijt (waer van het profil hier nevens als ook van de Batterij meede gaet, sal moeten gemaekt worden die de selve Batterije sluijt, de duynen commandeert en de Batterij tot een magezeijn corps de guarde en bewaringe, soo van inlantse als buijtenlantse overvallen strekt.
C. Is een concept van een Batterij van 8 swaare stucken cannon waer van er 4 swaere stucken op de ten ancker leggende scheepen schieten en 4 stucken 12 ponders die de roggebaaij bevrijden, secondeerende dese de eerste-Batterij daer vandaen sijnde 150 Roeden.
D. Is de rogge baaij alwaar seer gemackelijck met cleijne vaertuijg kan gelant werden, sijnde 200 roeden vande batterij C.
E. Is het concept van een linie langh 175 roeden metselwelck de hoogte van 5 voeten en 2 voeten dick dewelcke soude strecken om daer volck agter te setten om het landen aldaer te beletten.
F. Is het concept vann een metselwerck t'welck nootwendig sal moeten gelegt worden van de hoeken van het Bolwerck buuren tot dat van Catsenellebooge tot decking van het Cappitael langs het strant ter hoogte van 12 voeten in het midden van het welcke een Batterij sal dienen te werden gelegt van 12 stucken cannon, waer van 6 stucken de reede ent landen van die sijde bestrijken en 6 stucken bestrijken het strant boven de swarte Clip na de ronduijt.
G. is een concept van een aerden ronduijt van 4 roeden ijder face om bij nootsaekelijckheijt met volck cleijn cannon tot beveijling vant strant beset te worden leggende 315 roeden van F.
H. Is een concept van een aarden ronduijt van 6 roeden ijder face nevens een retranchement seer dienstigh beplant met 4 cleijne stucken cannon om de vijand het passeeren van de soute rivier het landen en het aen lant brengen vant cannon aldaer te beletten soo dat hier meede alle desseijnen van een vijant benomen sijn die in dese baaij mogten onder nomen worden.
I. Is de soute revier daer men sou konnen landen.
K. Een begin van een aerden fause braij (voor de derde part opgemaekt) om het fort de welcke tot aen het metselwerk sal moeten aengesloten worden, sijnde het opgemaekte reets weer vervallen en buijten staet maeken (met godts hulpe) genoegsaem konnen verijdelt worden.

Plaen van de Baaij de Caap de Goede Hoop.
A. De Ree daer de scheepen leggen.
B. Batterij van 24 sware cannons.
C. Batterij van 8 cannons.
D. Rogge baij.
E. Lienie.
F. Batterij van 8 cannons.
G. Aarde Redeuijt.
H. Aarde Redeuijt met een retrenchement.
I. Soute Rivier.
x. Vuyle gront.

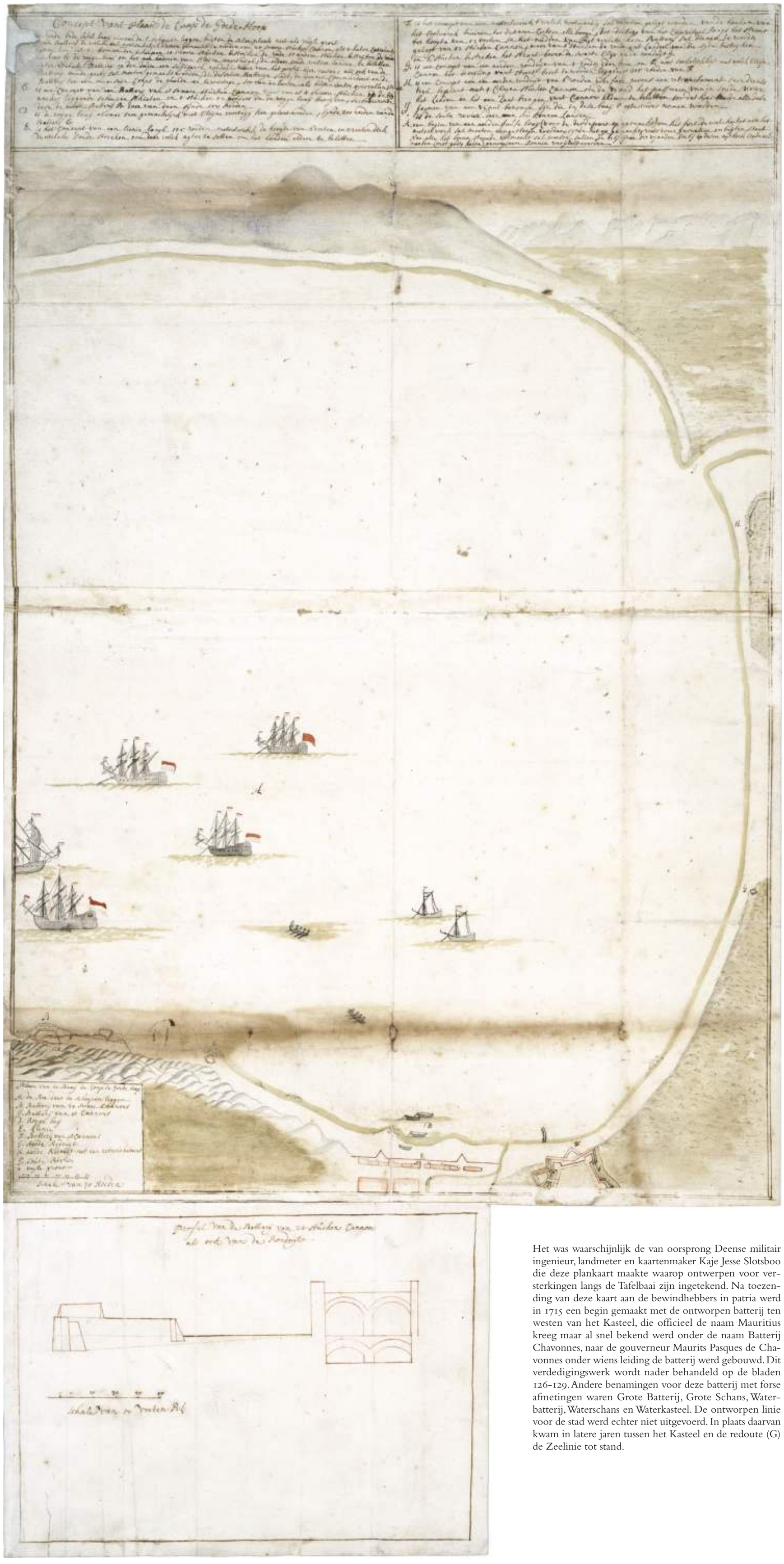

Het was waarschijnlijk de van oorsprong Deense militair ingenieur, landmeter en kaartenmaker Kaje Jesse Slotsboo die deze plankaart maakte waarop ontwerpen voor versterkingen langs de Tafelbaai zijn ingetekend. Na toezending van deze kaart aan de bewindhebbers in patria werd in 1715 een begin gemaakt met de ontworpen batterij ten westen van het Kasteel, die officieel de naam Mauritius kreeg maar al snel bekend werd onder de naam Batterij Chavonnes, naar de gouverneur Maurits Pasques de Chavonnes onder wiens leiding de batterij werd gebouwd. Dit verdedigingswerk wordt nader behandeld op de bladen 126-129. Andere benamingen voor deze batterij met forse afmetingen waren Grote Batterij, Grote Schans, Waterbatterij, Waterschans en Waterkasteel. De ontworpen linie voor de stad werd echter niet uitgevoerd. In plaats daarvan kwam in latere jaren tussen het Kasteel en de redoute (G) de Zeelinie tot stand.

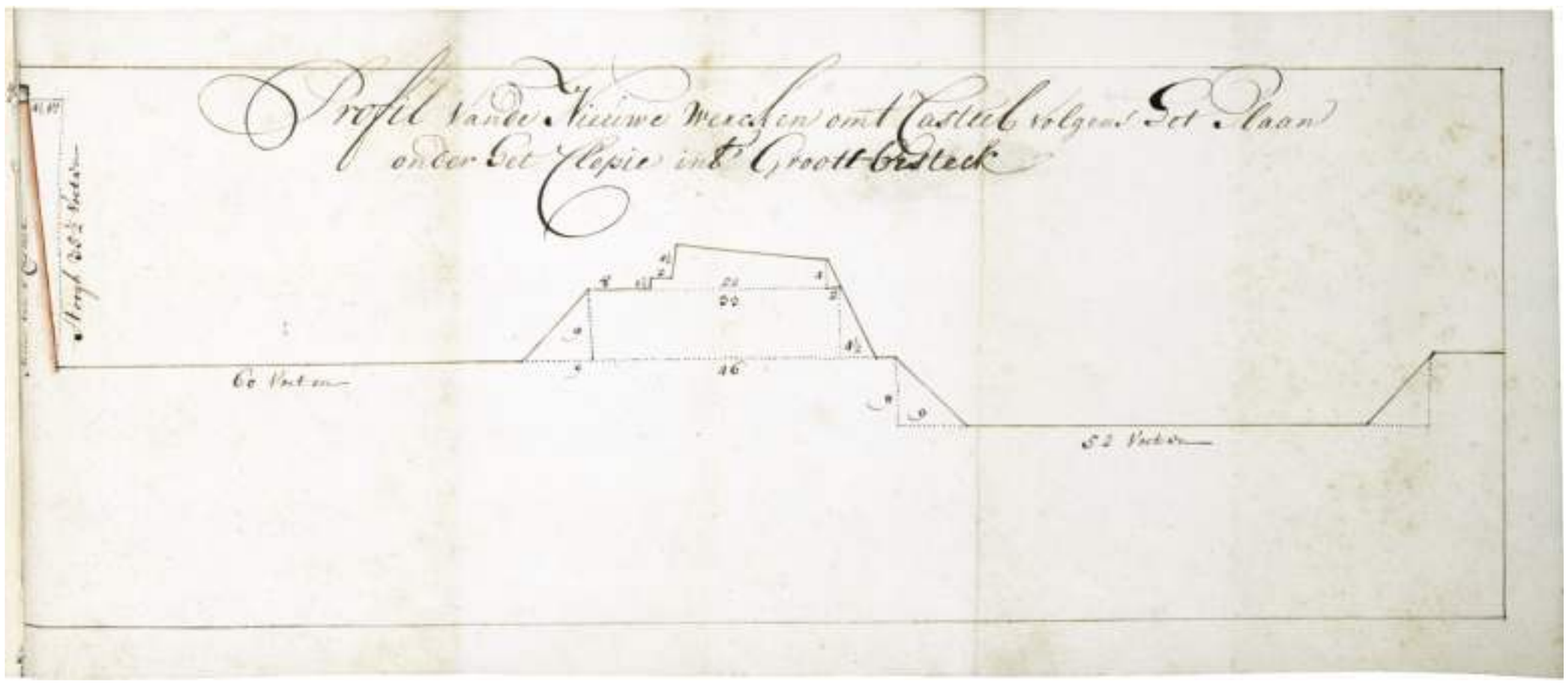

It was probably the originally Danish military engineer, surveyor and map-maker Kaje Jesse Slotsboo who made this project map on which designs for fortifications along Table Bay have been drawn in. After this map was sent to the authorities in the Republic in 1715, a start was made with the intended battery to the west of the Castle, which was officially given the name *Mauritius*, but soon became known by the name Chavonnes Battery, after Governor Maurits Pasques de Chavonnes under whose guidance the battery was built. This defensive work is treated further on sheets 126-129. Other names for this major battery were *Grote Batterij* (Great Battery), *Grote Schans* (Great Sconce), *Waterbatterij* (Water Battery), *Waterschans* (Water Sconce) and *Waterkasteel* (Water castle). The line designed in front of the town was not, however, implemented. Instead in later years the Sea Line was created, between the Castle and the redoubt (G).

blad 91 boven / sheet 91 above:

Nationaal Archief, 1.04.02 11333 fol. 17.

[Pieter Gijsbert Noodt, toegeschreven, 1718] :
[Pieter Gijsbert Noodt, attributed, 1718] :

[Plattegrond van het Kasteel].

[Plan of the Castle].

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 24,5 x 43,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 24.5 x 43.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Deze plattegrond van het Kasteel en het bijbehorende profiel eronder behoren evenals de kaart op de bladen 92-93 tot het rapport dat de militair ingenieurs Kaje Jesse Slotsboo en Evert Walraven Cochius in 1723 in opdracht van de Heren Zeventien opstelden. De ingenieurs leverden een uiterst kritische analyse van de in 1718 door Pieter Gijsbert Noodt opgestelde en naar patria verzonden voorstellen voor verbeteringen van de Kaapse defensie. Noodt was in dat jaar naar de Kaap en Oost-Indië uitgezonden met de opdracht de overzeese defensiewerken van de Compagnie te inspecteren en opnieuw in kaart te brengen, en naar aanleiding van zijn bevindingen voorstellen tot verbetering te presenteren.

Het is niet helemaal duidelijk of deze plattegrond en het bijbehorende profiel op blad 91 onder inderdaad van de hand van Noodt zijn of dat de beide ingenieurs er in hun rapport een kopie van insloten. Wel refereren ze duidelijk aan de door henzelf geleverde kaart van blad 92-93. De grote kaart waarnaar Noodt zelf verwijst in zijn eerdere verslag is niet bewaard gebleven. Noodt begint zijn rapportage met de opmerking dat hij het Kasteel in een zodanig slechte staat had aangetroffen dat hij het 'geen swarigheijd zoude vinden' om zich met 500 à 600 man binnen 24 uur van het fort meester te maken. Een vijand kon zonder problemen op de onverdedigde kust landen, naar de poort van het Kasteel opmarcheren en 'deselve met één keer in hondert stucken' schieten. Na een uitgebreide opsomming van alle feilen gaat hij over tot zijn voorstel voor de verbetering van de wallen, die naar zijn bevinding in 1718 deels op instorten stonden, en het al bijna geheel vervallen ravelijn voor de poort (aangegeven door stippellijnen). Aan de zeezijde diende de wal verbreed te worden en van contregardes voorzien om er zwaarder geschut op te kunnen plaatsen. Deze plannen zijn uiteindelijk niet in deze vorm uitgevoerd. In 1744-1745 werd voor de noordoostelijke punt Catzenellenbogen een door Van Imhoff twee jaar eerder voorgestelde couvre-face aangelegd, die is afgebeeld in de kaart op blad 96.

This plan of the Castle and the accompanying profile below, as well as the map on sheets 92-93, belong with the report which the military engineers Kaje Jesse Slotsboo and Evert Walraven Cochius compiled in 1723 on the instructions of the Gentlemen Seventeen. These engineers delivered an extremely critical analysis of the proposals for improving the defences of the Cape that Pieter Gijsbert Noodt had drawn up and sent home in 1718. In that year Noodt had been despatched to the Cape and East Indies with orders to inspect the Company's defensive works and map them afresh, and then to present proposals for improving them on the basis of his findings.

It is not completely clear whether this map and the accompanying profile on sheet 91 below are in fact by Noodt, or that the two engineers included a copy of it in their report. They do refer clearly to the map on sheet 92-93 that they themselves provided. The large map to which Noodt refers in his earlier report is no longer extant. Noodt begins his report with the remark that he found the Castle in such a bad state that he would 'not have any difficulty' in capturing it with five to six hundred men within 24 hours. An enemy could land on the undefended coast without problems, march up to the Castle gate and shoot it 'into a hundred pieces in one go'. After listing all its failings at length he goes on to his proposal for improving the walls, which according to his view in 1718 were in part on the point of collapse, and the ravelin in front of the gate (indicated with dotted lines) which was almost completely derelict. On the seaward side the wall needed to be widened and provided with contregardes so that heavier guns could be placed on it. These plans were in the end not implemented in this form. In 1744-1745 a *couvre-face* was built in front of the north-eastern point, *Catzenellenbogen*, as had been proposed by Van Imhoff two years earlier; see the map on sheet 96.

blad 91 onder / sheet 91 below:

Nationaal Archief, 1.04.02 11333 fol. 18.

[Pieter Gijsbert Noodt, toegeschreven, 1718] :
[Pieter Gijsbert Noodt, attributed, 1718] :

Profiel van de Nieuwe Wercken omt Kasteel [...].

Profile of the New Defence Works around the Castle [...].

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 profiel : ms op papier, gekleurd, 16,9 x 39,6 cm
1 profile : ms on paper, coloured, 16.9 x 39.6 cm.

Verklaringen: [boven] vervolg van de titel:
Explanations: [above] continuation of the title:
Volgens het Plaan / onder de Copie int' Groott Besteck.

bladen / sheets 92-93:

Nationaal Archief, 1.04.02 11333 fol. 19.

[Kaje Jesse Slotsboo en Evert Walraven Cochius, toegeschreven, 1723] :
[Kaje Jesse Slotsboo and Evert Walraven Cochius, attributed, 1723] :

[Kaart van de Tafelbaai met geprojecteerde kustverdedigingswerken].

[Chart of Table Bay with projected coastal defence works].

Schaalstok van honder vijftigh Roeden = [ca. 1 : 2.720].
Scale-bar of *honder vijftigh Roeden* =
[approximately 1 : 2,720].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 107 x 131,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 107 x 131.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Deze kaart met vereenvoudigde voorstellen voor verbetering van de verdediging van de Tafelbaai is waarschijnlijk van de hand van Slotsboo en Cochius, in navolging van de eerdere kaart van Van Noodt. Naar hun oordeel was het voldoende om twee grote batterijen tussen het Kasteel en de Soute Rivier ten noorden daarvan aan te leggen (L. L.), 'gesecondeert door een à twee comp:s dragonders en musquettiers', welke laatste deels ook op de kaart zijn ingetekend ('Een Compagnie borgers te Paart geposteert'). In combinatie met het geschut op het Kasteel, de Batterij Chavonnes en een kleinere tussengelegen batterij zouden deze nieuwe werken de Tafelbaai afdoende beschermen tegen een vijandelijke landing. Gezien de afbeelding van de Britse schepen in de baai binnen het aangegeven schootsveld werd die natie, zoals later ook zou blijken terecht, als meest bedreigend beschouwd. De flap over het Kasteel geeft in neergeklapte toestand (grote kaart) een eenvoudige versie van hun plan voor de verbetering van het fort. Daaronder is een tweede, meer uitgebreide variant met een dubbele omwalling getekend, die apart is gereproduceerd op blad 92 linksonder. Dit laatste ontwerp is op grotere schaal uitgewerkt in de plattegrond van het Kasteel op blad 94.

This map with simplified proposals for improving the defence of Table Bay was probably made by Slotsboo and Cochius, in imitation of the earlier map by Van Noodt. In their judgment it was sufficient to construct two large batteries between the Castle and the Salt River to the north of it (L.L.), 'supported by one or two companies of dragoons and musketeers', which are partly drawn on the map (*Een Compagnie borgers te Paart geposteert*, A Company of burghers posted on Horseback). In combination with the guns in the Castle, the Chavonnes Battery and the smaller battery between them, these new works would form an adequate protection against an enemy landing. In view of the depiction of British ships in the bay within the indicated range, this nation, as would later prove to be right, was considered as the most threatening. The affix over the Castle when folded down (main map) gives a simple version of their plan for improving the fort. Below it they have drawn a second, more extensive variant with double surrounding walls, which has been reproduced separately on sheet 92 left below. This latter design has been developed to a larger scale in the ground-plan of the Castle on sheet 94.

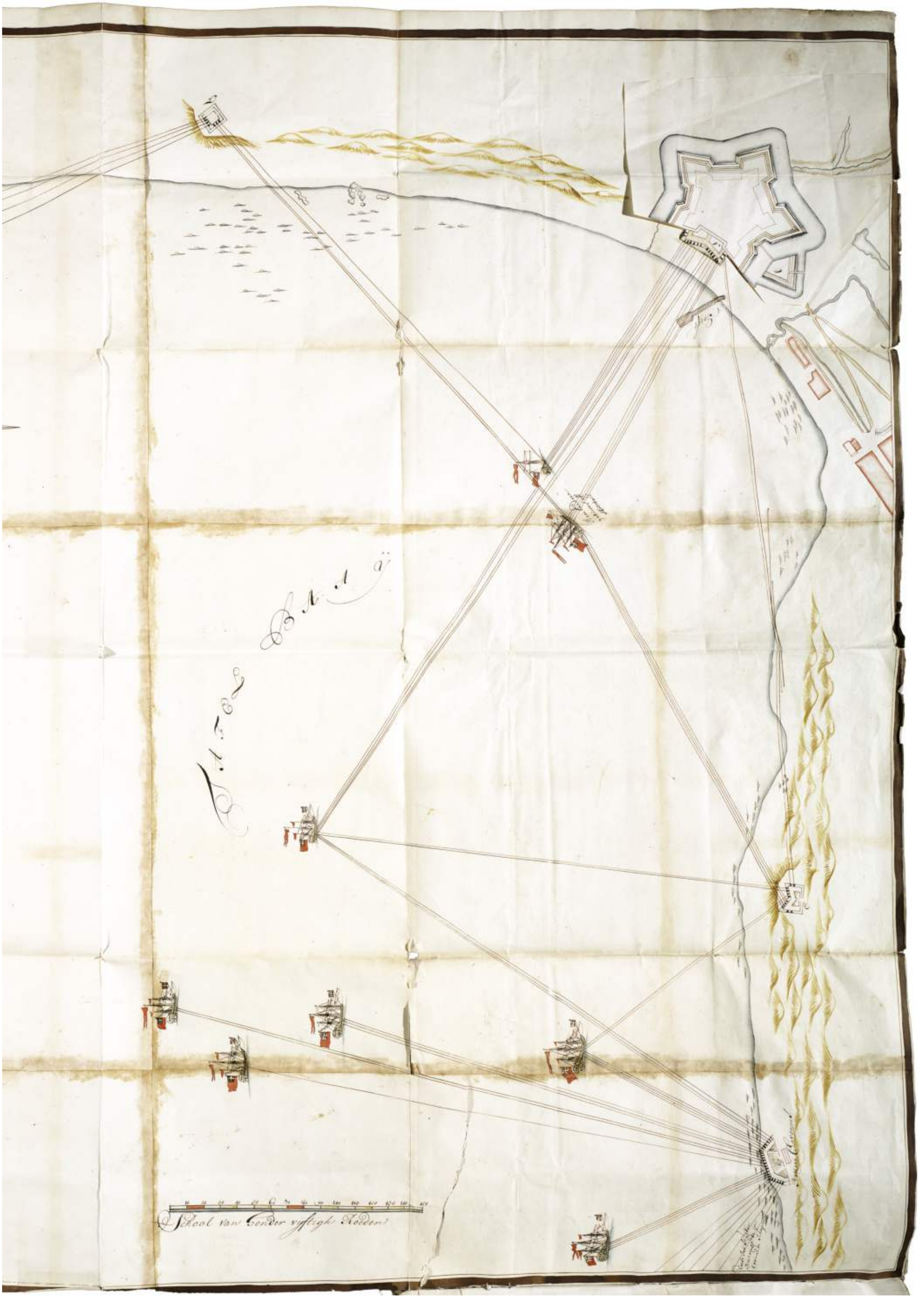
Schaal van Honder vijftigh Roeden

blad / sheet 94::

Nationaal Archief, 4.VEL 832.

[Evert Walraven Cochius, ca. / c. 1719] :

N:o 15 [Kaart van geprojecteerde verbeteringen aan het Kasteel].

N:o 15 [Project plan for improvements to be made to the Castle].

[profiel / profile]

[profiel van de wal]
[profile of the rampart].

Schaalstok van 40 Rijnlandtse Roeden = [ca 1 : 1.200] ; [profiel] seventig Rijnlandtse voeten = [ca 1 : 120].
Scale-bar of *40 Rijnlandtse Roeden* = [approximately 1 : 1,200] ; [profile] *seventig Rijnlandtse voeten* = [approximately 1 : 120].

1 kaart + 1 profiel : ms op papier, gekleurd, 75 x 47 cm.
1 map + 1 profile : ms on paper, coloured, 75 x 47 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksonder.
Orientation: north is lower left.

Verklaringen: [linksboven] aantekeningen :
Explanations: [upper left] notes :

Aanleg vijf roeden vant Capitaal.
Hebben dese bovenstaande profil in de voetmaat gebrogt om des te beter het werk te cunnen sien.
2e Caap 1720: overgekomen fol. 791.

In opdracht van gouverneur Maurits Pasques de Chavonnes (1714-1724), die geen inzage kreeg in de plannen die Pieter Gijsbert Noodt in 1718 naar Heren Zeventien stuurde, maakte de militair ingenieur Evert Walraven Cochius in 1719 een alternatief ontwerp voor een verbetering van het Kasteel. Dit plan, dat in het klein ook is ingetekend onder de flap van de grote kaart op de bladen 92-93 maar in deze vorm niet werd uitgevoerd, voorzag in de aanleg van een dubbele omwalling (A) met een vergroot ravelijn (C) voor de hoofdpoort en een hoornwerk aan de zeezijde (B).

On the instructions of Governor Maurits Pasques de Chavonnes (1714-1724), who had not been given access to the plans that Pieter Gijsbert Noodt sent to the Gentlemen Seventeen in 1718, the military engineer Evert Walraven Cochius made an alternative design for improving the Castle in 1719. This plan, which has also been drawn in miniature under the affix of the large map on sheets 92-93 but was not implemented in this form, provided for the construction of a double surrounding wall (A) with an enlarged ravelin (C) in front of the main gate and a hornwork on the seaward side (B).

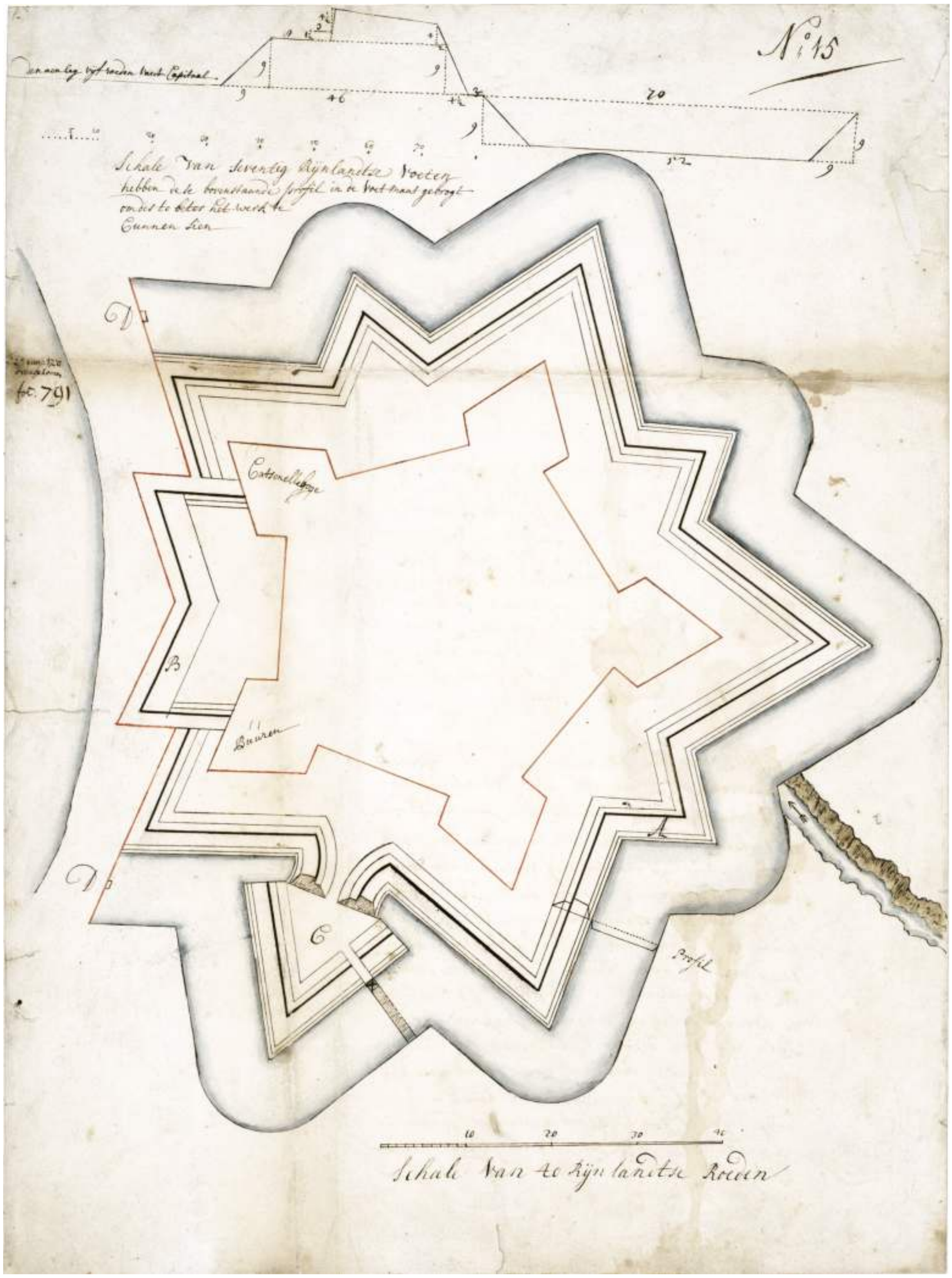
N:o 15
Schale Van seventig Rijnlandse Voeten
hebben de bovenstaande profil in de voetmaat gebragt
om des te beter het werk te
Cunnen sien
fol. 791
Profil
Schale Van 40 Rijnlandse Roeden

blad 95 boven / sheet 95 above:

Perpustakaan Nasional Republik Indonesia, BWN 27.

[Johannes Rach, leerling of navolger, 1762-1780] :
[Johannes Rach, apprentice or follower, 1762-1780] :

[Gezicht op het Kasteel aan Kaap de Goede Hoop].

[View of the Castle at the Cape of Good Hope].

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier,
35,5 x 52 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 35.5 x 52 cm.

Johannes Rach, die op zijn heenreis naar Batavia in 1762 twee maanden aan de Kaap verbleef, geeft op deze onge-annoteerde tekening een aanzicht van het Kasteel vanuit het westen. Aan deze zijde bevindt zich de hoofdpoort met klokketorentje, met rechts daarvan het ravelijn. Links is de Tafelbaai zichtbaar, met als aardig detail aan de kust de opgeslagen tenten waarin Rach waarschijnlijk met andere opvarenden tijdens zijn verblijf bivakkeerde. Het gezicht van het Kasteel op blad 95 onder, eveneens zonder titel, is vanuit een iets meer zuidelijke richting getekend en wijkt in topografische details nogal af van de bovenste afbeelding. Het is waarschijnlijk dat deze tekeningen niet ter plaatse door Rach werden gemaakt, maar later in Batavia door een van zijn leerlingen of navolgers werden gekopieerd.

Johannes Rach, who stayed at the Cape for two months on his voyage out to Batavia in 1762, in this unannotated drawing gives a view of the Castle as seen from the west. On this side there was the main gate with a little clock tower, with the ravelin to the right of it. On the left Table Bay can be seen, with as a nice detail on the coast the pitched tents in which Rach and the other travellers were probably camping during their stay. The view of the Castle on sheet 95 below, also without title, has been drawn from a somewhat more southerly angle and in topographical detail is rather different from the upper depiction. It is probable that these drawings were not made by Rach on the spot, but were copied later in Batavia by one of his pupils or followers.

blad 95 onder / sheet 95 below:

Perpustakaan Nasional Republik Indonesia, BWN 27-A.

[Johannes Rach, leerling of navolger, 1762-1780] :
[Johannes Rach, apprentice or follower, 1762-1780] :

[Gezicht op het Kasteel aan Kaap de Goede Hoop].

[View of the Castle at the Cape of Good Hope].

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier,
35,5 x 52 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 35.5 x 52 cm.

XXVII
Bilin

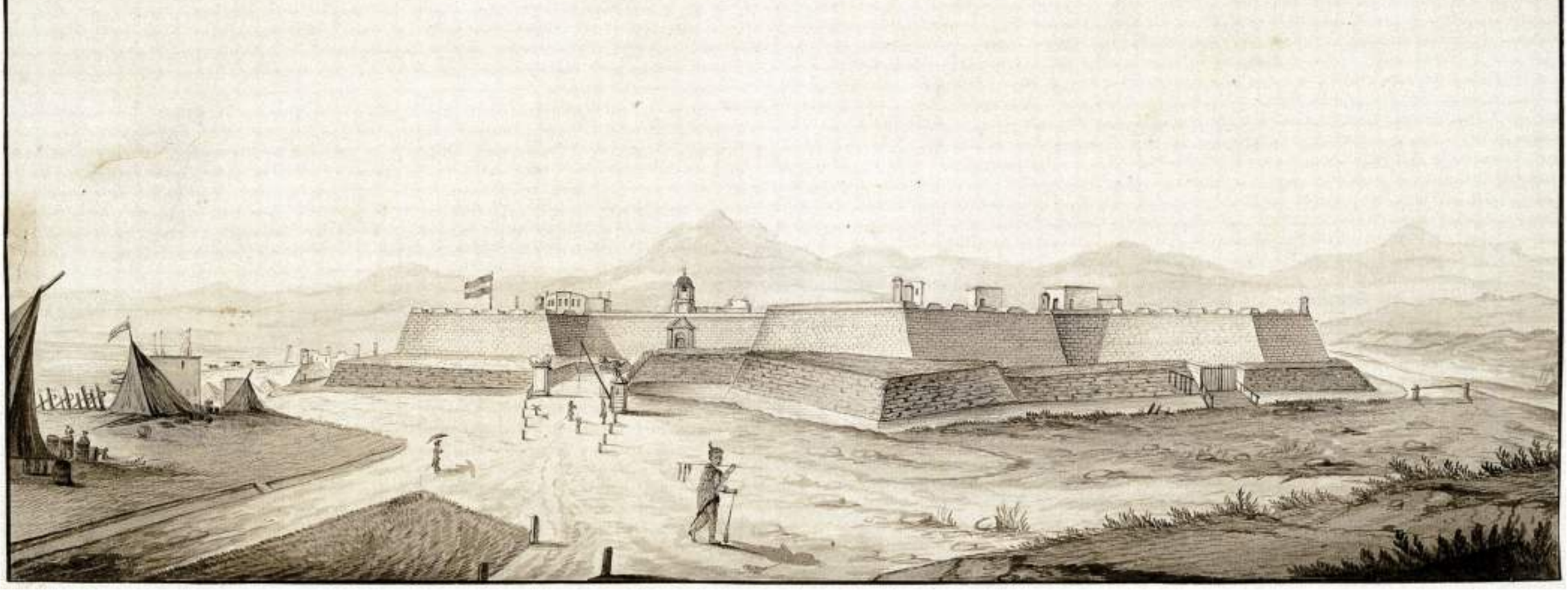

XXVIIa
Bilin

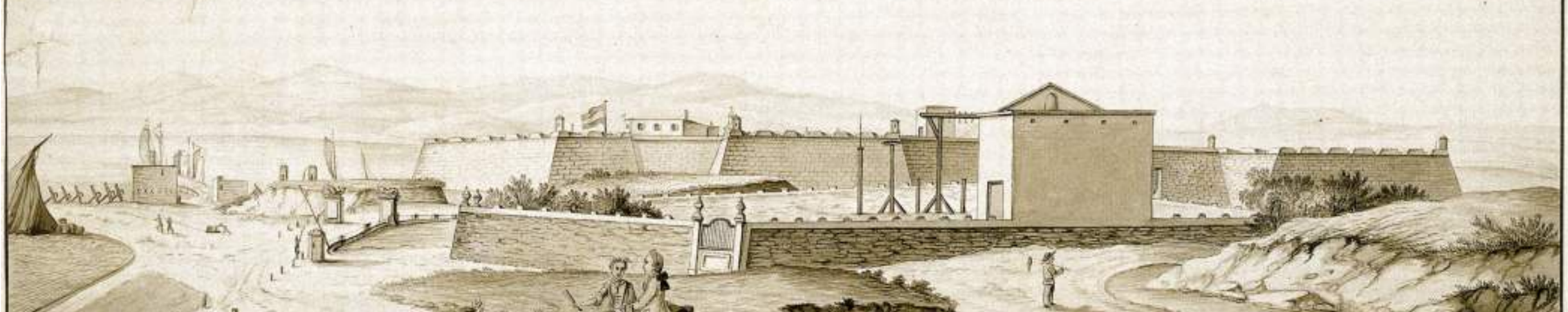

TAFEL-BAAY.
L.I.N.E.
1. Castel de Goede Hoop
2. Couvre-Face Van Imhoff
3. Redoute de Elisabeth
4. Redoute de Helena
5. T Fort de Knocke
6. Chavonnes vulgo de Groote Batterije
7. Batterij de S Heeren Hendriks Kinderen

blad / sheet 96:

Nationaal Archief, 4.VEL 834.

[Jurgen Lievenberg, toegeschreven, 1744] :
[Jurgen Lievenberg, attributed, 1744] :

[Kaart van de Zeelinie in aanbouw].

[Map of the Sea Line under construction].

Schaalstok van Hondert Roeden Rhijnlands maat = [ca. 1 : 3.200] ; Twintig Roeden Rijlands voor de twee Batterije = [ca. 1 : 1.020].
Scale-bar of *Hondert Roeden Rhijnlands maat* = [approximately 1 : 3,200] ; *Twintig Roeden Rijlands voor de twee Batterije* = [approximately 1 : 1,020].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 74 x 105,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 74 x 105.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

Verklaringen: [linksonder] een legenda bij de nummers 1 t/m 7 :
Explanations: [lower left] a key to the numbers 1 to 7 :

1. T Casteel de Goede Hoop in desselfs binnen omtrek.
2. Couvre-Façe Van Imhoff.
3. Redoute de Elisabeth.
4. Redoute de Helena.
5. T Fort de Knocke. Voormaals geextrueert.
6. Chavonnes vulgo de Groote Batterije.
7. Batterij de S Heeren Hendriks Kinderen.

[rechtsmidden] een aantekening :
[centre right] a note :

Linie dienende tot decking van de Militie.

In 1745 werd deze kaart met als omschrijving 'Plan van sodanige fortificatiewerken en battryen als bij het casteel en langs de stranden bereyds zijn en nog worden gemaakt' naar de bewindhebbers in patria gezonden. Dit overzicht van de bouwwerkzaamheden in uitvoering aan de Linie en bijbehorende batterijen (op twee verschillende schalen in één kaart!) werd waarschijnlijk vervaardigd door de militair ingenieur, kaartenmaker en landmeter Jurgen Lievenberg, die het opzicht over de bouw had. Het oorspronkelijke ontwerp voor de Linie was in 1743 in kaart gebracht door Pierre Bellidoor (Belidor), die als kapitein en ingenieur de nieuw benoemde gouverneur-generaal Gustaaf Willem van Imhoff vergezelde op diens uitreis naar Batavia. De Linie in deze vorm was het resultaat van jarenlang delibereren en diende 'om de militie deeser fortresse en soo oock deese burgereij dewelke in cas van vijandelijke attacque aldaar sullen moeten ageeren, te kunnen bergen en bevrijd stellen voor het geschut der vijandelijke scheepen'. Tevens werd gebouwd aan de eerder genoemde couvre-face (beschermende buitenwal voor een bastion) voor de punt Catzenellenbogen van het Kasteel, later naar Van Imhoff genoemd, teneinde 'met het daarop te plaatsene geschut en het vuur uijt de musquetterij den vijand voet aan land, en ook de voorsz linie reets vermeestert hebbende, nog te kunnen afweeren en verdrijven'. Van Imhoff wenste uitdrukkelijk dat het geheel zo snel mogelijk uitgevoerd werd. Binnen twee jaar was inderdaad de Linie van het Kasteel tot het nieuwe Fort de Knokke in het oosten voltooid, zoals de kaarten op de bladen 97 en 98 boven tonen. Op de noordwestoever werd tussen de bestaande versterking Chavonnes en het Kasteel de kleine Batterij 's Heeren Hendriks Kinderen aangelegd. Hier zou later de Batterij Amsterdam verrijzen (bladen 124-125). Nog dichter bij de stad, aan de Roggebaai, kwam eveneens een kleine geschutsopstelling tot stand. Voor de latere uitbreiding van deze batterij, zie de kaarten op de bladen 122-123 uit de jaren 1785-1787.

In 1745 this map was sent to the Directors in the home country with the description 'Plan of such fortification works and batteries as have been completed at the castle and along the shores and as are still being made'. This overview of the works in progress on the Sea Line and accompanying batteries (to two different scales on one map!) was probably made by the military engineer, mapmaker and surveyor Jurgen Lievenberg, who was in charge of the construction. The original project map for the Sea Line was made in 1743 by Pierre Bellidoor (Belidor), who accompanied the newly appointed Governor-General Gustaaf Willem van Imhoff on his voyage out to Batavia as a captain and engineer. In this form the Sea Line was the result of years of deliberation, and was intended 'to hold and protect from the fire of enemy ships the militia of this fortress and also the citizenry who in case of hostile attack will have to move there'. At the same time work had begun on the *couvre-face* (protective outer wall in front of a bastion) as had been projected in front of the Catzenellenbogen point of the Castle, later named after Van Imhoff, so that 'with the artillery placed on it and the fire from the musketry, it would still be possible to ward off and drive away the enemy even after he has landed and overcome the front line'. Van Imhoff's express wish was to have the whole work carried out as quickly as possible. Within two years the Sea Line of the Castle up to the new *Fort de Knokke* in the east was in fact complete, as the maps on sheets 97 and 98 top show. On the north-west bank the small battery of *'s Heeren Hendriks Kinderen* was constructed, between the existing fort Chavonnes and the Castle. Here the *Amsterdam* Battery would later come to stand (sheets 124-125). Another small artillery emplacement was added still closer to the town, on Rogge Bay. For the later extension of this battery, see the maps on sheets 122-123 from the years 1785-1787.

blad / sheet 97:

Nationaal Archief, 4.VEL 833.

[Anoniem, ca. 1760] :
[Anonymous, c. 1760] :

Plan. / vande / Tafel=Baay.

Map. / of / Table Bay.

Schaalstok van 200 Roeden Rhijnlands = [ca. 1 : 5.400].
Scale-bar of *200 Roeden Rhijnlands* = [approximately 1 : 5,400].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 61 x 75 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 61 x 75 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verklaringen: [rechtsboven] een legenda bij de letters A t/m Z :
Explanations: [upper right] a key to the letters A to Z :

Renvoy.
A. Paerden Eijlandt.
B. Soute Rivier.
C. Nieuwe Batterie.
D. Schone grondt waer men met een Vaartuijgh an Land kan komen.
E. Schone grondt waer men met een Vaartuijgh an Land kan komen.
F. Fort de Knokke.
G. Batterie Tulbach.
H. Batterie Helena.
I. Batterie Elisabeth.
K. Batt: Couvre-façe Imhoff.
L. Casteel.
M. Slagthuijs.
N. Comp:s Hout-Magazijn en Wijnkelder.
O. De Niuwe Comp:s Koorn Magazijn.
P. Rogge Baay waar Comp:s Schuijten an Land komen.
Q. Comp:s Werf, en Ambagts Quartier.
R. Plaatsen Waer men met een Schuijt of, Boot an Land kan komen.
S. Plaatsen Waer men met een Schuijt of, Boot an Land kan komen.
T. Batt: SHeer Hendriks Kinderen.
V. Batterie Chavonnes.
W. Kleijne Baay Waer men an Land kan komen.
Z. Plaatsen waer de Scheepen voor Anker Leggen.

De nu geheel voltooide Linie sluit aan op een duinenrij in het oosten, waar in 1751 ook nog de Nieuwe Batterij is aangelegd. Het lag blijkens deze anonieme kaart verder in de bedoeling om het open land tussen Fort de Knokke (F) en de voet van de Windberg (rechts) door 'Eene te gravene Graft met eene ophaale Brugge' af te sluiten, maar dit project is niet uitgevoerd.

The Sea Line, now completely finished, joins a row of dunes in the east, where in 1751 the *Nieuwe Batterij* (New Battery) would be added. Judging from this anonymous map, it was the intention to enclose the open land between Fort de Knokke (F) and the foot of the Windberg or Devil's Peak (right) with 'a canal to be dug with a drawbridge', but this project was not carried out.

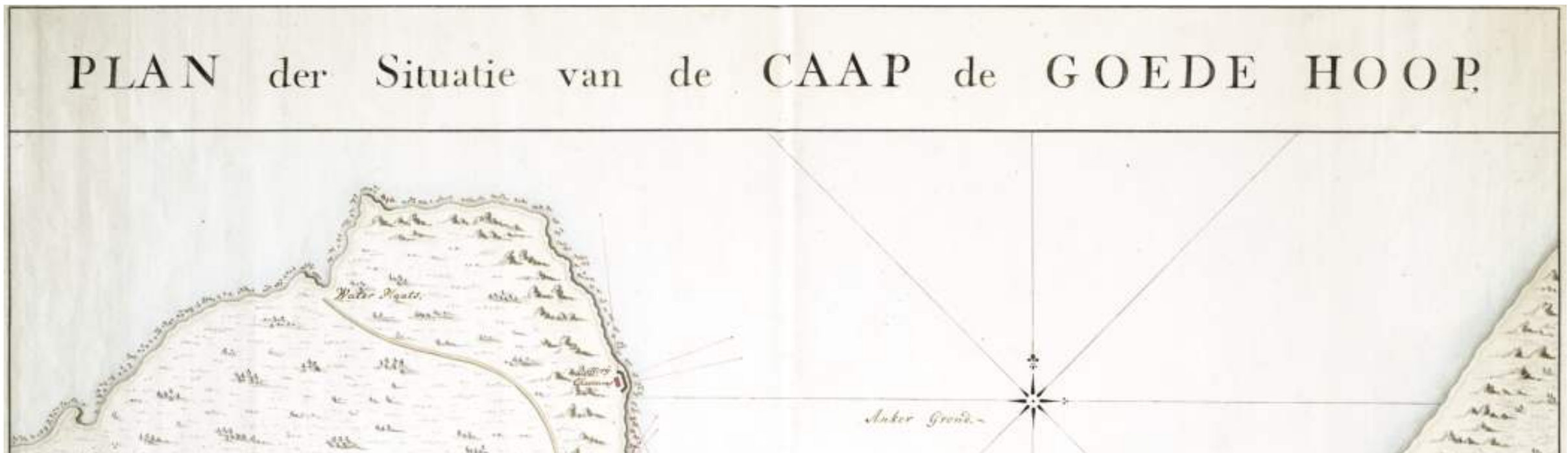

blad 98 boven / sheet 98 above:

Nationaal Archief, 4.VEL 836.

[Carel David Wentzel, toegeschreven, ca. 1760] :
[Carel David Wentzel, attributed, c. 1760] :

Plan der Situatie van de Caap de Goede Hoop.

Map of the Situation of the Cape of Good Hope.

Schaalstok van zes Hondert Roeden Rhijnl: =
[ca. 1 : 13.600].
Scale-bar of *zes Hondert Roeden Rhijnl:* =
[approximately 1 : 13,600].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 58,5 x 89 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 58.5 x 89 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Er bestaan meerdere varianten van deze kaart van Kaapstad met verdedigingswerken in de directe omgeving, waaronder een vrijwel identiek en eveneens ongedateerd exemplaar in het Nationaal Archief (4.VEL 835, hier niet opgenomen) die de signatuur draagt van Carel David Wentzel. Op grond daarvan kan deze kaart eveneens aan de landmeter, kaartenmaker en later ook ingenieur Carel (of Carl) David Wentzel worden toegeschreven. Zie ook de vergelijkbare plattegrond op grote schaal op de bladen 100-101 en een kleinere kopie van bijna dertig jaar later op blad 102. Wentzel vertrok eind 1762 van de Kaap om in Colombo zijn nieuwe ambt van eerste gezworen landmeter in Ceylon aan te nemen, zie Deel IV: *Ceylon*. Na een langdurige ziekte keerde hij vandaar in 1766 aan de Kaap terug, waar hij nadien tot zijn overlijden in 1776 actief bleef als kaartenmaker en militair ingenieur.

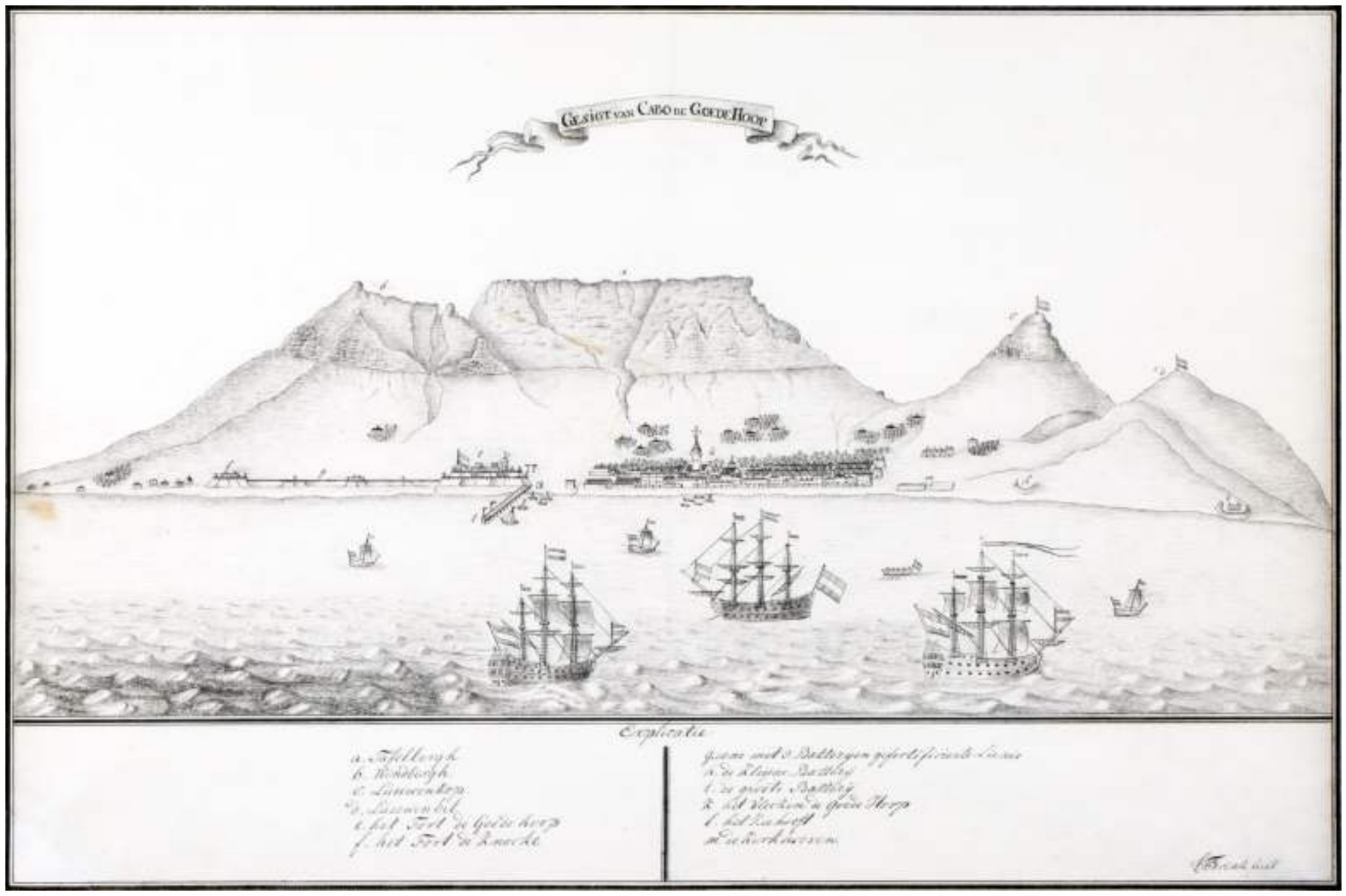

blad 99 boven / sheet 99 above:

Iziko Museums of Cape Town, Good Hope Collection 81/1.

C.F. Brink fecit, [1767] :

Gesigt van Cabo de Goede Hoop.

View of Cape of Good Hoop.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 35 x 52 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 35 x 52 cm.

Verklaringen: [onder] een legenda bij de letters a t/m m :
Explanations: [below] a key to the letters a to m :

Explicatie:

a. Tafelbergh.
b. Windbergh.
c. Leeuwenkop.
d. Leeuwenbil.
e. Het Fort de Goede Hope.
f. Het Fort de Knocke.
g. Eene met 3 Batterijen gefortificieerde linie.
h. De kleijne Batterij.
i. De groote Batterij
k. Het Vlecken de Goede Hoop.
l. Het Zeehooft.
m. De kerkhooven.

There exist multiple variants of this map of Cape Town with defensive works in the immediate surroundings, and among them a practically identical and likewise undated specimen in the Netherlands National Archives (4.VEL 835, not included here) bears the signature of Carel David Wentzel. On these grounds this map can also be attributed to the surveyor, map-maker and later also engineer Carel (or Carl) David Wentzel. See also the comparable plan to a larger scale on sheets 100-101 and the smaller copy from almost thirty years later on sheet 102. At the end of 1762 Wentzel left the Cape for Colombo in order to take up his new position as first sworn surveyor in Ceylon, see Volume IV: *Ceylon*. After a protracted illness he returned to Cape Town in 1766, where he continued to work as a map-maker and military engineer until his death in 1776.

De landmeter Carel Frederik Brink vervaardigde deze tekening waarschijnlijk als pendant van zijn grote plattegrond van de stad uit 1767 op de bladen 138-139. Het gezicht vanuit zee toont mede de diverse fortificaties zoals aangegeven op de kaart op blad 98 boven, waaronder de Zeelinie.

The surveyor Carel Frederik Brink made this drawing probably as a counterpart to his large ground-plan of the town from 1767 on sheets 138-139. The view from the sea also shows the various fortifications as indicated on the map on sheet 98 top, including the Sea Line.

bladen 98-99 onder/ sheets 98-99 below:

Collectie Swellengrebel, F I-62 (links/left), F I-61 (rechts/right).

[Johannes Schumacher, ca. / c. 1777] :

N:o 4 Gesigt van de Caabstad.

N:o 4 View of Cape Town.

N:o 3 Gesicht van de Caabstad (vanuit zee).

N:o 3 View of Cape Town (from the sea).

Aquarel op papier, 29 x 45,5 cm + 30 x 48 cm.
Water-colour on paper, 29 x 45.5 cm + 30 x 48 cm.

De maker van dit illustratieve panorama van Kaapstad en directe omgeving vanuit zee is Johannes Schumacher, die als tekenaar in de Kaapkolonie meereisde met Hendrik Swellengrebel (zoon van de oud-gouverneur) tijdens diens privé-reis door zijn geboorteland in 1776-1777. Duidelijk zichtbaar zijn de verschillende versterkingen langs de kust. Van links naar rechts zijn dit de in 1751 opgeworpen Nieuwe Batterij, de rond 1745 in eerste instantie voltooide Linie met de drie batterijen of punten Tulbagh, Helena en Elisabeth, het Kasteel, en rechts van de stad de kleine Batterij 's Heeren Hendriks Kinderen en de Batterij Chavonnes. In de stad staat rechts van het Kasteel het vierkante witte blok van het 'Epidemique gebouw', de eerste vleugel van het nieuwe hospitaal waaraan in 1772 was begonnen. Dit gedeelte kon in 1777 in gebruik worden genomen; zie hiervoor verder de bladen 140-142.

The maker of this illustrative panorama of Cape Town and immediate surroundings from the sea was Johannes Schumacher, who travelled with Hendrik Swellengrebel (son of the former Governor) in the Cape Colony during his private tour through his land of birth in 1776-1777 as an artist. Clearly discernible are the various fortifications along the coast. From left to right these are the New Battery erected in 1751, the Sea Line completed in its initial form in 1745 with the three batteries or points *Tulbagh*, *Helena* and *Elisabeth*, the Castle, and to the right of the town the small 's Heeren Hendriks Kinderen Battery and the Chavonnes Battery. In the town to the right of the Castle there stands the square white block of the 'Epidemic building', the first wing of the new hospital begun in 1772. The part shown here was occupied in 1777; on this see also sheets 140-142.

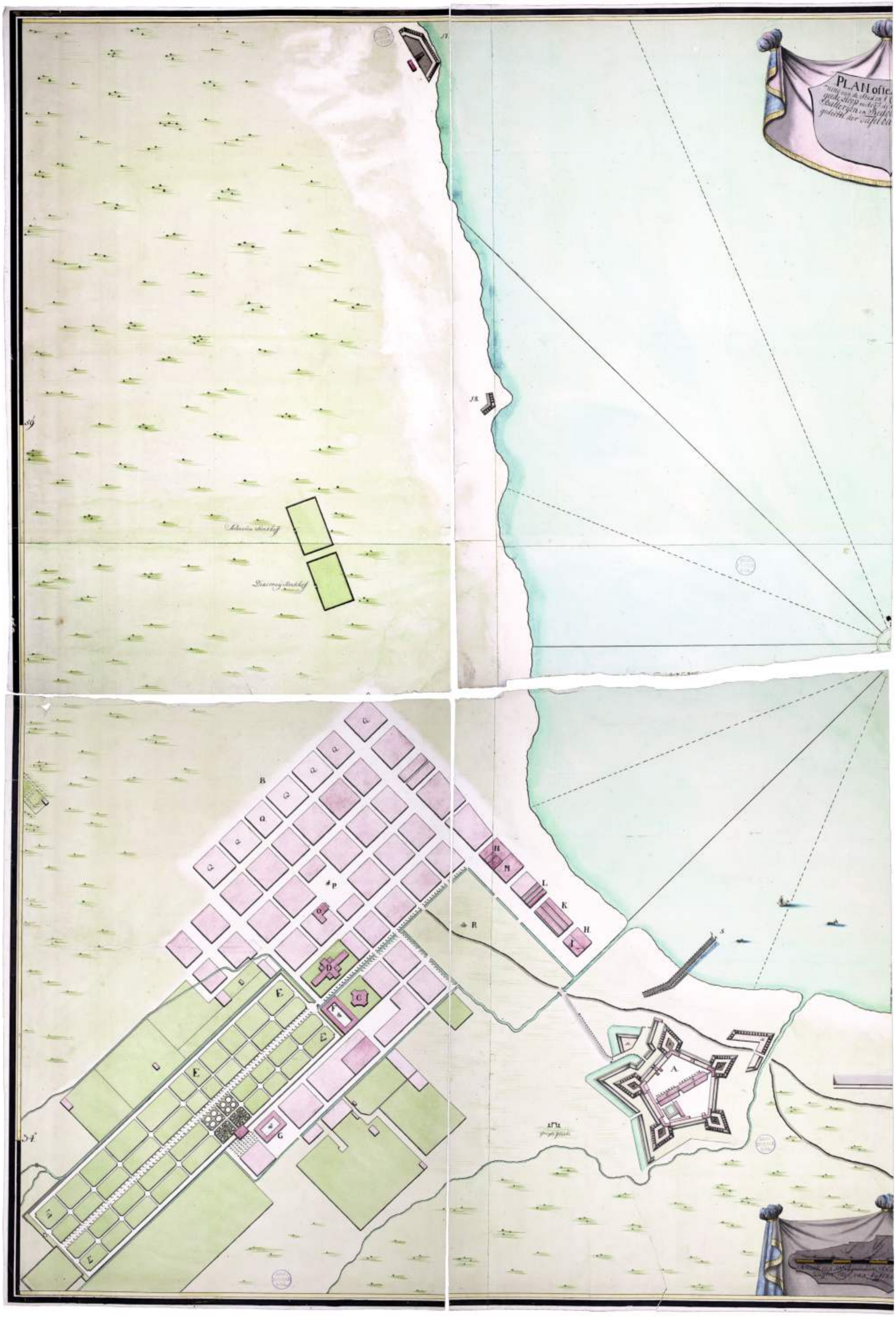
PLAN ofte
58
59
54
B
C
D
E
F
G
H
I
K
L
M
P
R
S

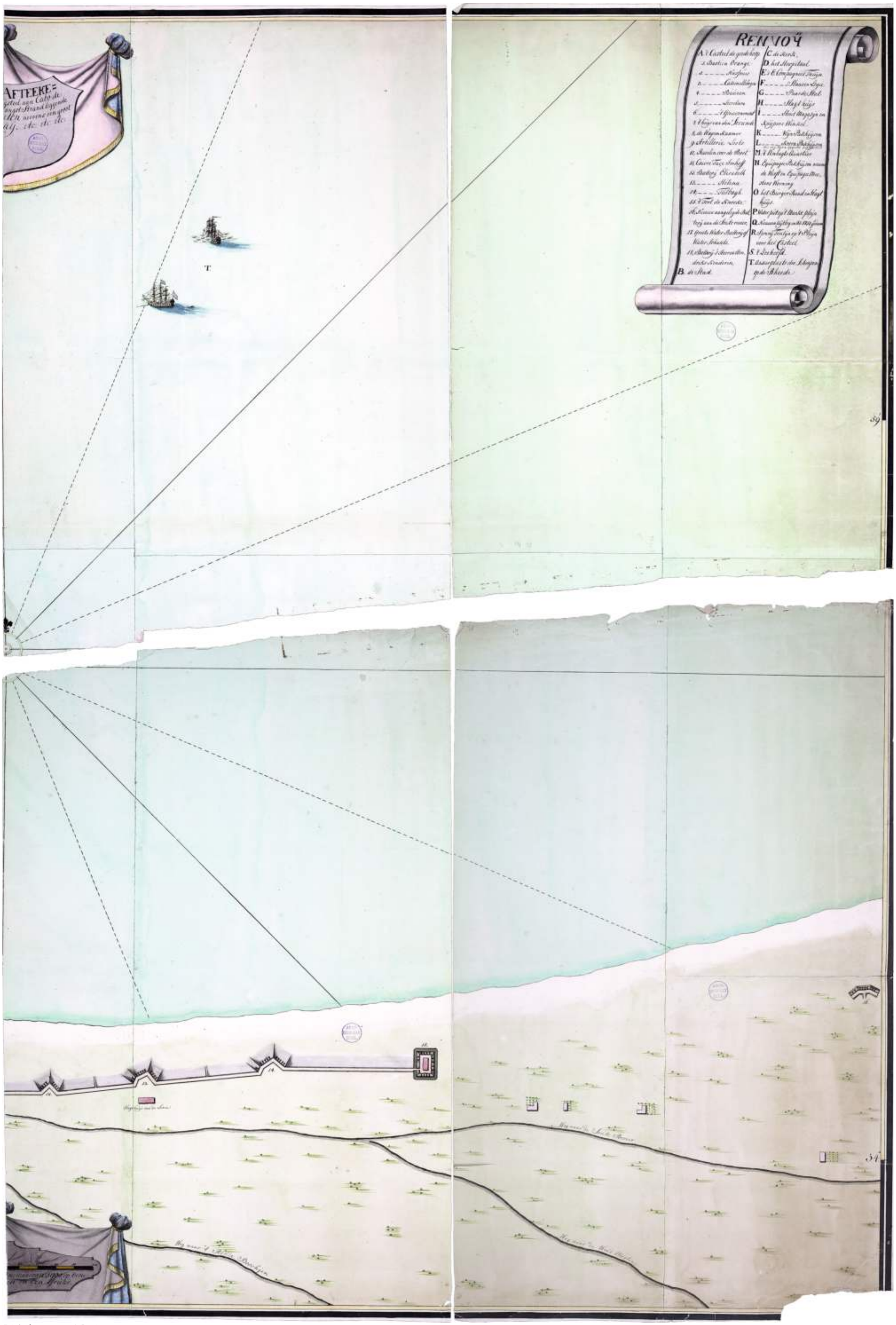

Bijschriften: pag. 102 / Captions: p. 102

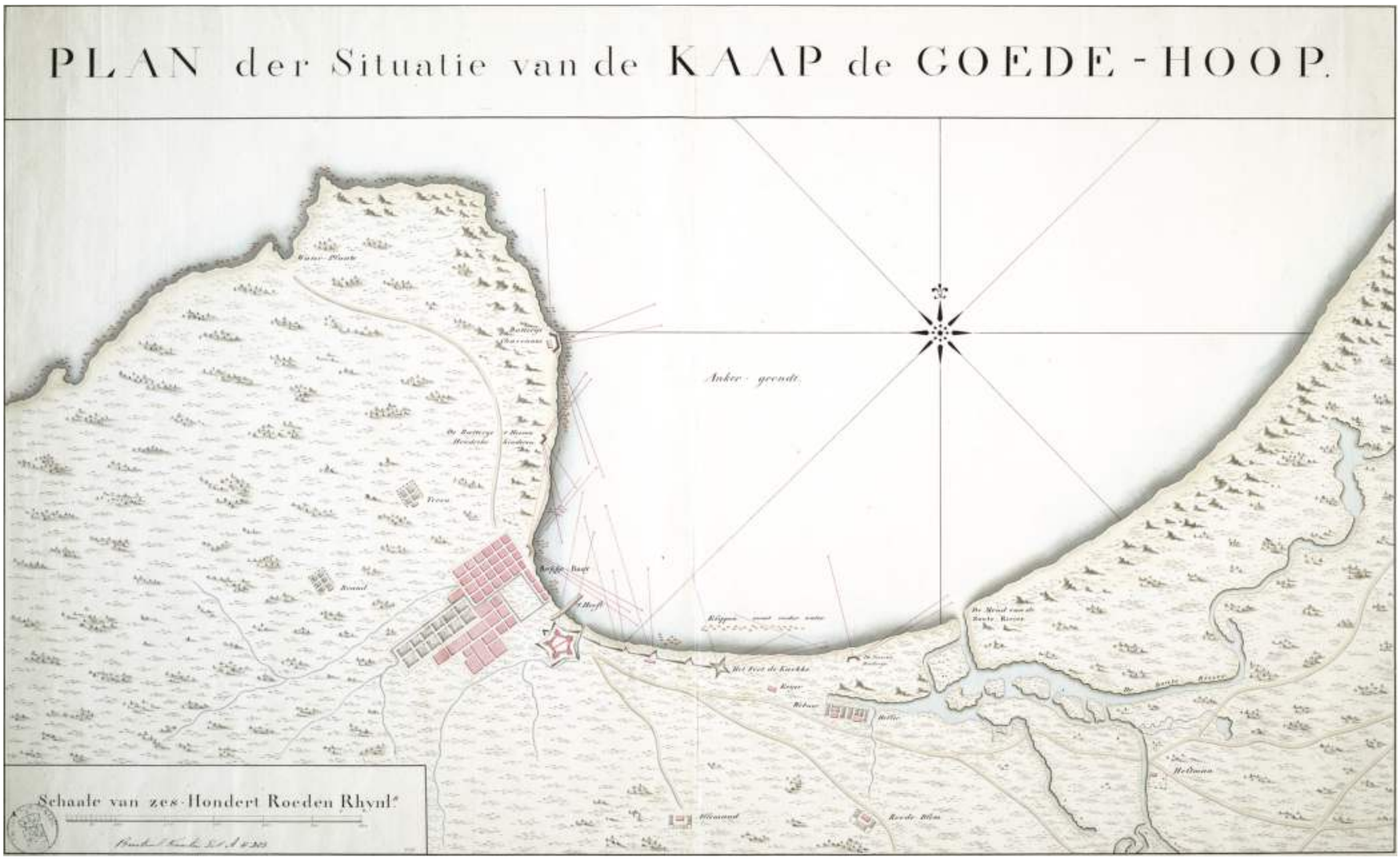

bladen / sheets 100-101:

Universiteitsbibliotheek Leiden, Collectie Bodel Nijenhuis 006-25-031/38.

[Carel David Wentzel, toegeschreven, ca. 1760] :
[Carel David Wentzel, attributed, c. 1760] :

Plan ofte Afteeke= / ning van de Stad en 't Casteel aan Cabo de / goede Hoop [...].

Plan or Depiction / of the Town and the Castle at the Cape of Good Hope [...].

Schaalstok van 100 Rijnlandse Roeden, waarvan 1000 op Eene duijtsche mijl, van Vijfthien in een Graad = [ca. 1 : 1.700].
Scale-bar of *100 Rijnlandse Roeden, waarvan 1000 op Eene duijtsche mijl, van Vijfthien in een Graad* = [approximately 1 : 1,700].

1 kaart op 8 bladen : ms op papier, gekleurd, 155 x 212,5 cm.
1 map on 8 sheets : ms on paper, coloured, 155 x 212.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [boven] vervolg van de titel :
Explanations: [above] continuation of the title :

Mits.g.s. de langst Strand leggende / Batterijen en Redouten neevens een groot / gedeelte der Tafelbaaij. etc:etc:etc:

[rechtsboven] een legenda bij de letters A t/m T en de nummers 1 t/m 18 :
[upper right] a key to the letters A to T and the numbers 1 to 18 :

Renvoij
A. 'T Casteel de goede hoop.
1. Bastion Orange.
2. [Bastion] Nassouw.
3. [Bastion] Catzenellebogen.
4. [Bastion] Buuren.
5. [Bastion] Leerdam.
6. 'T Gouvernement.
7. 'T Huijs van den Secunde.
8. De Wapenkaamer.
9. Artillerie Loots.
10. Ravelin voor de Poort.
11. Couvre Façe Imhoff.
12. Batterij Elisabeth.
13. [Batterij] Helena.
14. [Batterij] Tulbagh.
15. 'T Fort de Knocke.
16. Nieuwe aangelegde Batterij aan de Soute Revier.
17. Groote Water Batterij of Water Schantz.
18. Batterij 's Heeren Hendriks Kinderen.
B. De Stad.
C. De Kerk.
D. Het Hospitaal.
E. 'S E. Compagnies Thuijn.
F. ['S E. Compagnies] Slaaven logie.
G. ['S E. Compagnies] PaardeStal.
H. ['S E. Compagnies] Slagthuijs.
I. ['S E. Compagnies] Hout Magazijn en Kuijpers Winkel.
K. ['S E. Compagnies] Wijn Pakhuijsen.
L. ['S E. Compagnies] Koorn Pakhuijsen, die nog staan opgeset te Worden.
M. 'T Ambagts Quartier.
N. Equipagie Pakhijsen neevens de Werff en Equipagemeesters Wooning.
O. Het Burger Raad en Wagthuijs.
P. Waterput op 't Marktpleijn.
Q. Nieuwen Uijtleg in Ao: 1751 gedaan.
R. Spring Fontijn op 't Pleijn voor het Casteel.
S. 'T Zeehoofd.
T. Ankerplaats der Scheepen op de Rheede.

blad / sheet 102:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.72.

[Anoniem, ca. 1760/1789] :
[Anonymous, c. 1760/1789] :

Plan der Situatie van de Kaap de Goede-Hoop.

Plan of the Situation of the Cape of Good Hope.

Schaalstok van zes Hondert Roeden Rhijnl: = [ca. 1 : 13.600].
Scale-bar of *zes Hondert Roeden Rhijnl:* = [approximately 1 : 13,600].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 58 x 89 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 58 x 89 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verso: Kaart der Situatie en sterkten van de Caap de Goede Hoop; Hiertoe behoren de memorien. Van dit stuk heeft Zijne Doorl. Hoogheid mij in 1789 gepermiteert om een copije te mogen nemen, dat deese kaart is.

Een onbekende tekenaar maakte met toestemming van gouverneur Cornelis Jacob van de Graaff (1785-1791) deze exacte kopie naar de bijna dertig jaar oudere kaart van Kaapstad en nabijgelegen versterkingen op blad 98. In de tussentijd was er veel veranderd en bijgebouwd, zoals goed is te zien in de kaart van omstreeks 1785 op blad 103.

With the permission of Governor Cornelis Jacob van de Graaff (1785-1791) an unknown draughtsman made this exact copy of the map of Cape Town and nearby fortifications on sheet 98 from almost thirty years earlier. In the meantime much had changed and been added, as can clearly be seen on the map from around 1785 on sheet 103.

blad / sheet 103:

Nationaal Archief, 4.JSF 43.

[Anoniem, ca. 1785] :
[Anonymous, c. 1785] :

Plan / van Cabo de Goe= / de Hoop met de si= / tuatie en vestingwer= / ken die sig rondsomme dit / vlek bevinden.

Map / of the Cape of Good / Hope with its / situation and fortifications / surrounding this / settlement.

Schaalstok van 400 Roeden = [ca. 1 : 10.000].
Scale-bar of *400 Roeden* = [approximately 1 : 10,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 86,5 x 97 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 86.5 x 97 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsonder.
Orientation: north is lower right.

Verklaringen: [links] een legenda bij de letters A t/m Z en de nummers 1 t/m 25 [in de transcriptie zijn hier de letters y naar Nederlands gebruik als ij weergegeven] :
Explanations: [left] a key to the letters A to Z and the numbers 1 to 25 [the letters y have been transcribed here in the Dutch manner as ij] :

A. Het Casteel de Goede Hoop.
B. Het Vlek.
C. De Tafel-Berg.
D. De Leeuwen-Kop.
E. De Leeuwen-Bil of Staart.
F. De Duijvels of Wind-Berg.
G. Nieuwe Batterij bij de Soute Rivier van 6. Twaalf ponders.
H. Intermediaire Batterij geconstrueert in 1782. van 2. Agtien en 6. Tien ponders, deese Batterij behoort tot de passagere Fortificatie als zijnde in haast en maar van Aarde-werk gemaakt.
I. Het Fort de Knokke vernieuwd Anno 1782, waar in sig 16. Stukken van klein Caliber bevinden.
K. Batterij Tulbagh van 10. vierentwintig ponders gem. Anno 1783.
L. Batterij Charlotte van 6. Sesendertig en 12. Twaalf ponders voltooyt Anno 1781.
M. Batterij Helena gerepareert Anno 1781.
N. Batterij Elisabeth gerepareert Anno 1781.
O. Couvre-Face Imhoff gerepareert Anno 1781.
P. Het Hooft.
Q. Laage Batterij van de Rogge-Baay opgeworpen Anno 1781. op deselve bevind sig 6 Agt ponders.
R. Hooge Batterij van de Rogge-Baaij deese Batterij is geprojecteerd door de Franschen waar op 8. vierentwintig en 4 Agt ponders.
S. Batterij Swellingrebel met alle nodige gebouwe en souterrens geprojecteert door den Directeur der Fortificatien. P:H: Gilquin voor 46. vierentwintig ponders 6. Mortiers a 12 d.me en eenig ligt geschut deselve is gemaakt in de jaaren 1784 en 1785.
T. Batterij Chavonnes of groote Batterij van 17 vierentwintig en Agtien ponders.
U. Pasagere Batterij aan de Mouille van 2 Sesendertig en 5. vierentwintig ponders gemaakt Anno 1782.
V. Kleine batterij aan de gedemolieerde Redout gemaakt Anno 1779.
W. Batterij in de kloof tussen de Tafel en Leeuwen-berg gemaakt Anno 1782.
X. Retranchement of Traversen tot defensie van de Baaij van kamps gemaakt Anno 1781.
Y. Fransch Retranchement bij de Kerk-hoven gemaakt Anno 1782.
Z. Nieuw Retranchement van de brigadier de Conway gedeeltelijk door de Franschen van 't Regement van Pontichery en gedeeltelijk door ons volk gemaakt Anno 1782.

1. Corps de garde en vlaggemans Huijsjs.
2. Het Huijs van Smits.
3. 'S Compagnies gort Moolen.
4. 'S Compagnies koorn Moolen.
5. Societeits Huys.
6. Kruijt kelders gemaakt Anno 1781. en 1782.
7. Huijs van van kamps.
8. Het nieuwe Hospetaal.
9. Het huijs van Breda, alwaar de Fontein ontspringt, die het drink-waater geeft aan alle inwooners van het Vlek.
10. Het Reconvalescentenhuijs aan de Linie en Fortificatie-werkers wooningen.
11. Iustitie plaatsen.
12. Het huijs genaamt de Roode-Bloem.
13. Project Retranchement van een alhier gepasseerde Brigade Fransche Ingenieurs.
14. Dito Fortjes en Batterijen.
15. Het huijs van Munniek.
16. Het huijs van Holtsman alwaar met de Zoute Rivier passeert.
17. De Greformeerde Kerk.
18. De Luijtersche Kerk.
19. Burger wagt-huijs.
20. 'S Ed: Compagnies Tuijn-huijs.
21. De pompen of Fonteinen alwaar de Inwooners van het Vlek hun drink-waater halen.
22. De Tronk of gevangenhuijs.
23. Plaats alwaar het oude Hospitaal gestaan heeft.
24. 'S Compagnies Klipkuijlen.
25. 'S Compagnies kalk-branderij.

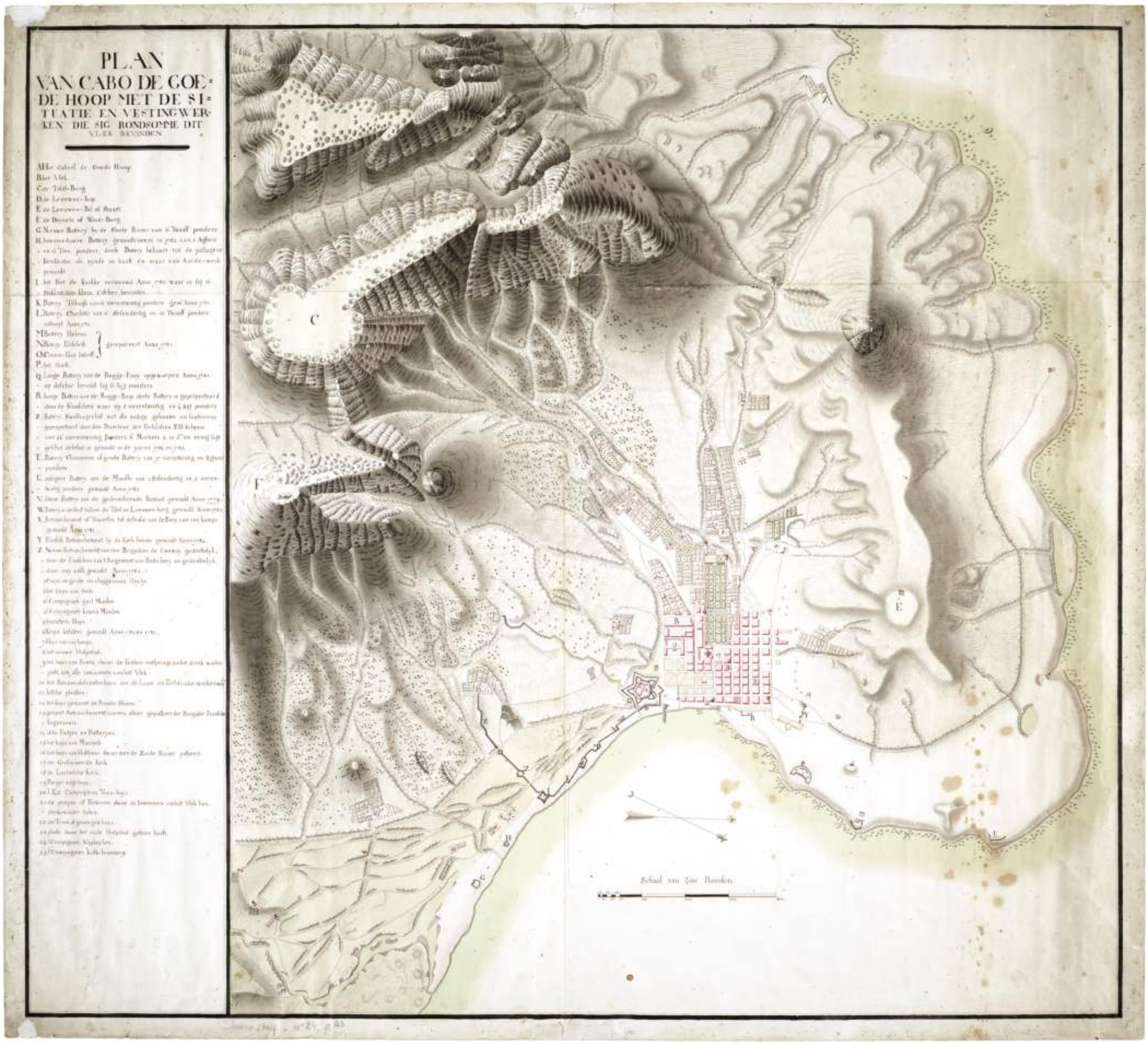

Na het uitbreken van de Vierde Engelse Oorlog in 1780 werden ter verdediging van de Kaap Franse regimenten ingehuurd waarvan het eerste, het Régiment de Pondichéry onder aanvoering van kolonel Thomas graaf de Conway, in 1781 arriveerde, tezamen met de troepen aan boord van het eskader van admiraal Pierre André graaf de Suffren. Deze wist in dat jaar een geplande aanval op de Kaap door de Britten te verijdelen, maar uiterste waakzaamheid en een snelle uitbreiding van de verdedigingswerken bleven geboden. De kaart toont de verbluffende hoeveelheid werk die toen in korte tijd door de Franse en Nederlandse militairen met hulp van civiel arbeidsvolk en slaven werd verzet om de versterkingen van de Kaap in een betere conditie te krijgen. Het Nationaal Archief bezit een oudere, Franstalige versie onder inventarisnummer 4.TOPO 15.71, die in 1782 werd vervaardigd en als signatuur de naam 'Beylie' draagt. Een andere versie van deze kaart in de collectie van het Rijksmuseum Amsterdam (Rijksprentenkabinet, RP-T-1914-17-8, in de Gordon Atlas) vermeldt dat de oorspronkelijke kaart was opgenomen 'door den Franschen Colonel Beijlie en sijne bijhebbende Ingenieurs in de Maand Junij 1782'. Over deze 'Beijlie' (Baily) zijn nog geen verdere bijzonderheden bekend.

De legenda's bij deze en nog andere varianten van de kaart (onder meer Nationaal Archief 4.VEL 839) verschillen op enkele punten, aangezien op de latere versies recente informatie werd verwerkt. De kaart op dit blad toont de situatie van de oorspronkelijke opneming in 1782 met als toevoegingen bij de letter (K) de vernieuwde Batterij Tulbagh (1783), en bij (S) de Batterij Swellengrebel, opgeworpen in de jaren 1784-1785. Enkele versies worden doorgaans toegeschreven aan de tot het Régiment Suisse de Meuron behorende en in februari 1783 aan de Kaap gearriveerde militair ingenieur en architect Louis Michel Thibault. De hier beschreven kaart lijkt echter niet in zijn stijl te zijn uitgevoerd; als maker komt in dit geval eerder de in 1783 aan de Kaap in dienst getreden landmeter Johan Willem Wernich in aanmerking.

De belangrijkste door de Fransen of met Franse hulp opgeworpen verdedigingswerken zijn van oost naar west (links naar rechts) een 'Intermediaire Batterij' (H) tussen de in 1751 gebouwde Nieuwe Batterij (G) en Fort de Knokke (I, vernieuwd 1782), het van aarde opgeworpen retranchement (Z) van Fort de Knokke naar de voet van de Windberg (Duivelsberg, Devils Peak) en een klein retranchement bij (Y) aan de voet van de Leeuwenberg. Beide laatste werden gezamenlijk ook wel de Franse Linie genoemd. Aan de kust werden in de Zeelinie in 1781-1783 de drie batterijen Tulbagh, Helena en Elisabeth vernieuwd en Batterij Charlotte toegevoegd (K, L, M, N), en noordelijk van de stad kwam de al genoemde Batterij Swellengrebel (S) tot stand, die enige jaren later zou worden veranderd in Batterij Amsterdam. Een ontwerp voor een tweede retranchement dichter bij de stad liep vanaf het Kasteel naar de Windberg (13), maar werd pas later en slechts ten dele uitgevoerd tijdens het gouverneurschap van Cornelis Jacob van de Graaff (bladen 104-106 en verder).

After the Fourth Anglo-Dutch War broke out in 1780, for the defence of the Cape French regiments were engaged, and the first of these, the *Régiment de Pondichéry* under the command of Colonel Thomas Count de Conway, arrived in 1781, together with the troops on board the squadron of Admiral Pierre André Count de Suffren. In that year the latter managed to frustrate a planned attack on the Cape by the British, but extreme vigilance and a swift expansion of the defence works were still necessary. The map shows the staggering amount of work that the French and Dutch soldiers and a force of civilian labourers and slaves then carried out in a short time in order to get the fortifications of the Cape into a better state. The Netherlands National Archives possess an older French-language version listed under number 4.TOPO 15.71, which was produced in 1782 and bears the name 'Beylie' as signature. Another version of this map in the collection of the *Rijksmuseum* in Amsterdam (*Rijksprentenkabinet*, RP-T-1914-17-8, in the Gordon Atlas) records that the original map was compiled 'by the French Colonel Beijlie and his accompanying engineers in the month of June 1782'. No further particulars are known about this 'Beijlie' (Baily). The legends with this and yet other variants of the map (including Netherlands National Archives 4.VEL 839) differ on several points, seeing that more recent information was incorporated in later versions. The map on this sheet shows the situation at the time of the original survey in 1782, with as additions at the letter (K) the Tulbagh Battery rebuilt in 1783, and at (S) the Swellengrebel Battery, erected in the years 1784-1785. Some versions are generally ascribed to the military engineer and architect Louis Michel Thibault, who belonged to the *Régiment Suisse de Meuron* and arrived at the Cape in February 1783. However, the map described here does not seem to have been made in his style; in this case the maker is more likely to have been the surveyor Johan Willem Wernich, who entered service at the Cape in 1783.

The most important defensive works put up by the French or with French help are from east to west (left to right) an 'Intermediate Battery' (H) between the *Nieuwe Batterij* (New Battery, G) built in 1751 and Fort de Knokke (I, renovated in 1782), the earthen entrenchment (Z) from Fort de Knokke to the foot of the Windberg (Duivelsberg, Devil's Peak) and the small entrenchment at (Y) at the foot of the Lion's Rump. The last two were together sometimes called the French Line. On the coast in the Sea Line the three batteries Tulbagh, Helena and Elisabeth (K, M, N) were renovated in 1781-1783 and the *Charlotte* Battery (L) added, and to the north of the town the *Swellengrebel* Battery (S) was built, which would be changed into the Amsterdam Battery some years later. A design for a second entrenchment closer to the town ran from the Castle to Devil's Peak (13), but was later and then only partly carried out during the governorship of Cornelis Jacob van de Graaff (sheets 104-106 and following).

PLAN
DER SITUATIE VAN DE CAAP DE GOEDE HOOP
en der selver Aangelegen fortificatie werken

Synde dit Stuk meerendeels op nieuw opgenomen en gecarteerd door den Luitenand Ingenieur Thebault in den Jaar 1786 waar op gebragt en met eene donkeren couleur aangeweesen zyn de projecten der onder schyden fortificatie werken ter versterkinge van het voors: zeer important etablissement ontworpen op ordre van haar edele grool Agtbaarheeden de heeren Bewindhebberen van de Oost-indische Maatschappye der vereenigde neder-landen door den Gouverneur C J van de Graaff dienende tot elucidatie van de memorie concernerende het defensie weesen van de Caap voorn: door den zelve geformeerd zynde wyders dit stuk in deese ordre gebragt door den Capityn Ingenieur van de Graaff den hier voorn: Luitenant Ingenieur Thebault, en den Ingenieur Barbier in den Jaar 1787.

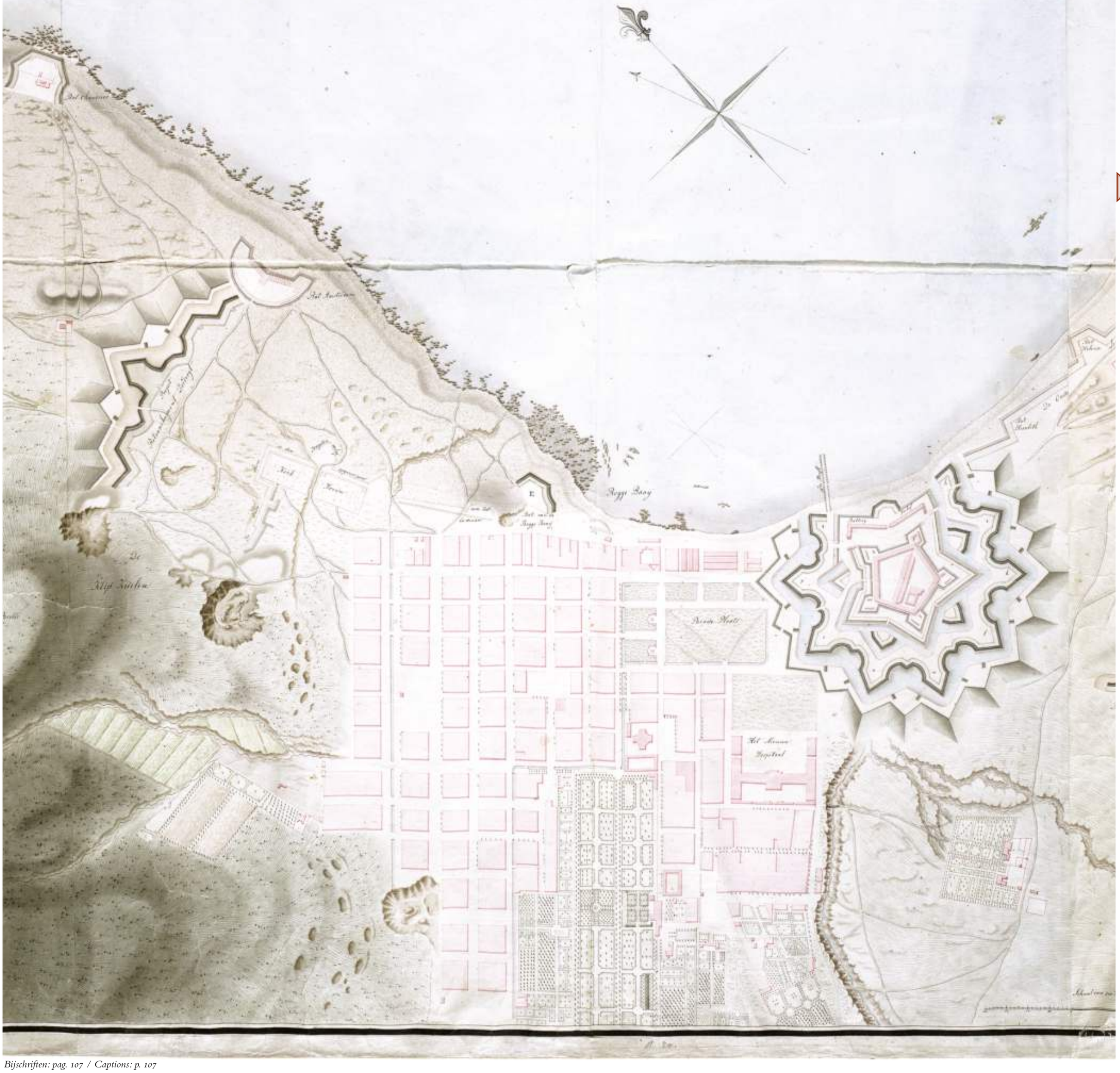

Bijschriften: pag. 107 / Captions: p. 107

Schaal van Roeden
Het Paradys
Eyland
Het Zuid
Veer
Nieuwe Sluis
Het Arsenaal
De Groote Wg
De Groote Wg
De Groote Wg
Het Oorlams
Het Gordons
Veld
Schaal van Roeden

blad / sheet 107:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.104D.

[Anoniem, 1785-1787] :
[Anonymous, 1785-1787] :

[Kaart van de geprojecteerde linies in de Tafelvallei].

[Map of the projected defence lines in the Table Valley].

Schaalstok van 200 Roeden = [ca. 1 : 6.800].
Scale-bar of *200 Roeden* = [approximately 1 : 6,800].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 29,5 x 44,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 29.5 x 44.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Uitgaande van de bestaande Zeelinie en het in grote haast opgeworpen aarden retranchement dat de Tafelvallei tot de voet van de Duivelsberg afsloot, werden ten behoeve van De Graaffs *Memorie* verschillende ontwerpen gemaakt ter versterking van dit retranchement. Tevens werd het slechts in ontwerp bestaande tweede retranchement vanaf het Kasteel landinwaarts verder uitgewerkt, waarvan de kaart op blad 108 boven meer details geeft.

On the basis of the existing Sea Line and the hastily erected earthen entrenchment that cut off the Table Valley as far as the foot of Devil's Peak, for the purposes of Van de Graaff's *Memorie* various designs were made for reinforcing this entrenchment. At the same time, plans for the projected second entrenchment to the south of the Castle were taken up in more detail, as is shown in the map on sheet 108 above.

blad / sheet 104-106:

Nationaal Archief, 4.JSF 59.

In deese ordre gebragt door den Capitijn Ingenieur van de Graaff, den hier voorn. Lieutenant Ingenieur Thiebault, en den Ingenieur Barbier in de Jaar 1787 :
Thus drawn up by the Captain Engineer van de Graaff, the above-mentioned Lieutenant Engineer Thibault, and the Engineer Barbier in the Year 1787 :

Plan / Der Situatie van de Caap De Goede Hoop / en der selver Aangelegen fortificatie werken [...].

Plan / Of the Situation at the Cape of Good Hope / and its Adjoining fortifications [...].

Schaalstok van 200 Toises = [ca. 1 : 2.280].
Scale-bar of *200 Toises* = [approximately 1 : 2,280].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 98 x 184,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 98 x 184.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

Verklaringen: [boven] vervolg van de titel [in de transcriptie zijn hier de letters y naar Nederlands gebruik als ij weergegeven] :
Explanations: [above] continuation of the title [the letters y have been transcribed here in the Dutch manner as ij] :

Sijnde dit Stuk meerendeels op nieuw opgenomen en gecarteerd door den lieutenant Ingenieur Thiebault in den Jaar 1786 / waar op gebragt en met eene donkeren couleur aangeweesen zijn de projecten der onder schijden fortificatie werken / ter versterkinge van het voors. zeer important etablissement ontworpen op ordre van haar edele groot Agtbaarheeden / de heeren Bewindhebberen van de Oost-indische Maatschappije der vereenigde neder-landen / door den Gouverneur C.J. van de Graaff dienende tot elucidatie van de memorie concernerende het defensie weesen van de Caap voorn. door den zelve / geformeerd zijnde wijders dit stuk in deese ordre gebragt door den Capitijn Ingenieur van de Graaff, den hier voorn. Lieutenant Ingenieur Thiebault, en den / Ingenieur Barbier in den Jaar 1787.

Na zijn installatie in februari 1785 zette gouverneur Van de Graaff een grootscheeps karteringsprogramma op voor zowel de verdedigingswerken in het Kaapse kerngebied als het gehele gebied van de Kaapkolonie, mede met gebruikmaking van de reeds bestaande kaarten als basis voor de nieuwe opnemingen. Tot zijn beschikking stond een team van uitstekend opgeleide militair ingenieurs, onder wie de hiervoor genoemde Fransman Thibault en Van de Graaffs eigen zoon, de kapitein-ingenieur Sebastiaan Willem van de Graaff. Bij de in 1787 door Van de Graaff opgestelde *Memorie Concerneerende het Defensieweesen aan de Caap de Goede Hoop* werd onder meer deze overzichtskaart gevoegd ter illustratie van de ambitieuze constructieplannen. In donkere kleur zijn de nieuw ontworpen toevoegingen aan de bestaande verdedigingswerken aangegeven; vergelijk het vorige blad. Diverse varianten en deelontwerpen voor de verdedigingswerken worden op de hierna volgende bladen 107-129 getoond in de volgorde van oost naar west, te beginnen bij de Linie (bladen 107-115), het Kasteel (bladen 116-120), en vervolgens de batterijen ten noorden van het Kasteel tot en met Batterij Chavonnes (bladen 121-129). Van de vele projectplannen werden uiteindelijk maar enkele onderdelen uitgevoerd, aangezien de vrijwel failliete Compagnie niet meer de benodigde geldmiddelen ter beschikking kon stellen en ook de Staten-Generaal niet bereid bleken deze werken te financieren.

After being officially installed in February 1785, Governor Van de Graaff set up a large-scale mapping programme for both the defensive works in the core area of the Cape and the Cape Colony in its entirety, using some of the maps that already existed as a basis for the new surveys to be carried out. He had at his disposal a team of excellently trained military engineers that included the Frenchman Thibault mentioned above and Van de Graaff's own son, Captain Engineer Sebastiaan Willem van de Graaff. In 1787 Van de Graaff compiled a *Memorie Concerneerende het Defensieweesen aan de Caap de Goede Hoop* (Memorandum Concerning the Defensive System at the Cape of Good Hope), and attached to it this general map as illustation of the ambitious defence works. The newly designed additions to the existing defence works are marked in a darker colour; compare the preceding sheet. A range of variants and partial designs for these are shown on the following sheets 107-129 in order from east to west, beginning with the Sea Line (sheets 107-115), the Castle (sheets 116-120), and then the batteries to the north of the Castle up to and including the Chavonnes Battery (sheets 121-129). Out of the many project plans only a few elements were ultimately carried out, in view of the fact that the virtually bankrupt Company could no longer provide the necessary funds, and the States-General also proved not to be prepared to finance these works.

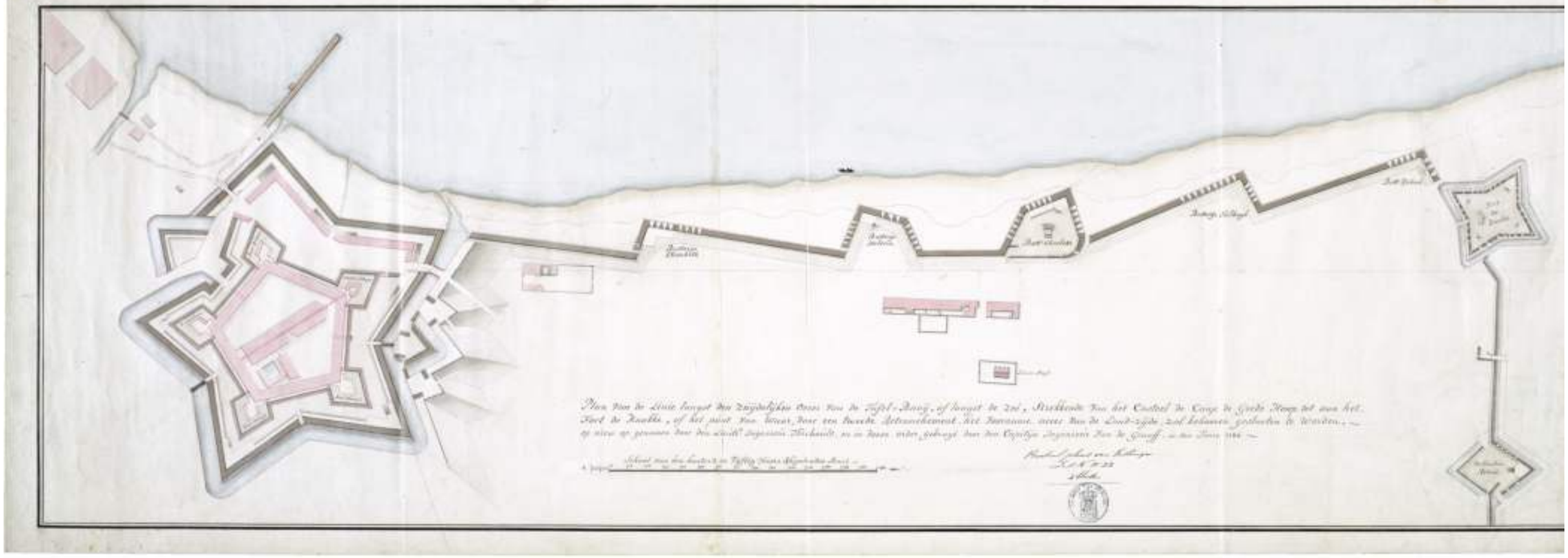

blad 108 boven / sheet 108 above:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.104C.

[Anoniem, 1785-1787] :
[Anonymous, 1785-1787] :

[Kaart van de geprojecteerde linies in de Tafelvallei].

[Map of the projected defence lines in the Table Valley].

Schaalstok van 600 Tois = [ca. 1 : 6.800].
Scale-bar of *600 Tois* = [approximately 1 : 6,800].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 28 x 44 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 28 x 44 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verklaringen: [linksboven] een aantekening :
Explanations: [upper left] a note :

De geheele Linie van a tot b = 300 R.
En de Lin. Van b tot c = 300 R.

Van het tweede retranchement zouden na 1787 slechts de batterijen Coehoorn en Gordon worden aangelegd. De laatste werd in 1802 vernoemd naar de nieuw benoemde gouverneur Jan Willem Janssens, althans volgens de kaart op de bladen 116-117. De schetskaart op ongeveer dezelfde schaal (niet aangegeven) op blad 109 boven geeft een project-variant van de linie naar de voet van de Duivelsberg waarbij het doorgaande retranchement is vervangen door een reeks afzonderlijke blokhuizen en batterijen.

Of the second entrenchment only the Coehoorn and Gordon batteries would be set up after 1787. In 1802 the latter was renamed after the recently appointed Governor Jan Willem Janssens, that is, according to the map on sheets 116-117. The sketch map to about the same scale (not indicated) on sheet 109 top gives a projected variant of the line to the foot of Devil's Peak, in which the continuous entrenchment is replaced by a series of separate blockhouses and batteries.

bladen 108-109 onder / sheets 108-109 below:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.100A.

Op nieuw op genomen door den Lieute:a. Ingenieur Thibault, en in deese order gebragt door den Capitijn Ingenieur Van de Graaff, in de Jaare 1786 :
Surveyed anew by the Lieutenant Engineer Thibault, and thus drawn up by the Captain Engineer Van de Graaff, in the Year 1786 :

Plan van de Linie langst den Zuijdelijken Oever van de Tafel-Baaij, of langst de zee, strekkende van het Casteel de Caap de Goede Hoop tot aan het / Fort de Knokke [...].

Project of the Sea Line along the Southern Shore of Table Bay, or along the sea, extending from the Castle of Cape of Good Hope to / Fort de Knokke [...].

Schaalstok van één honderd en Vijftig Toises Rhijnlandse Maat = [ca. 1 : 1.400].
Scale-bar of *één honderd en Vijftig Toises Rhijnlandse Maat* = [approximately 1 : 1,400].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 41 x 174,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 41 x 174.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [onder] vervolg van de titel :
Explanations: [below] continuation of the title :

Of het punt van waar, door een tweede retranchement, het voorname acces van de Land-zijde, zal behooren geslooten te worden.

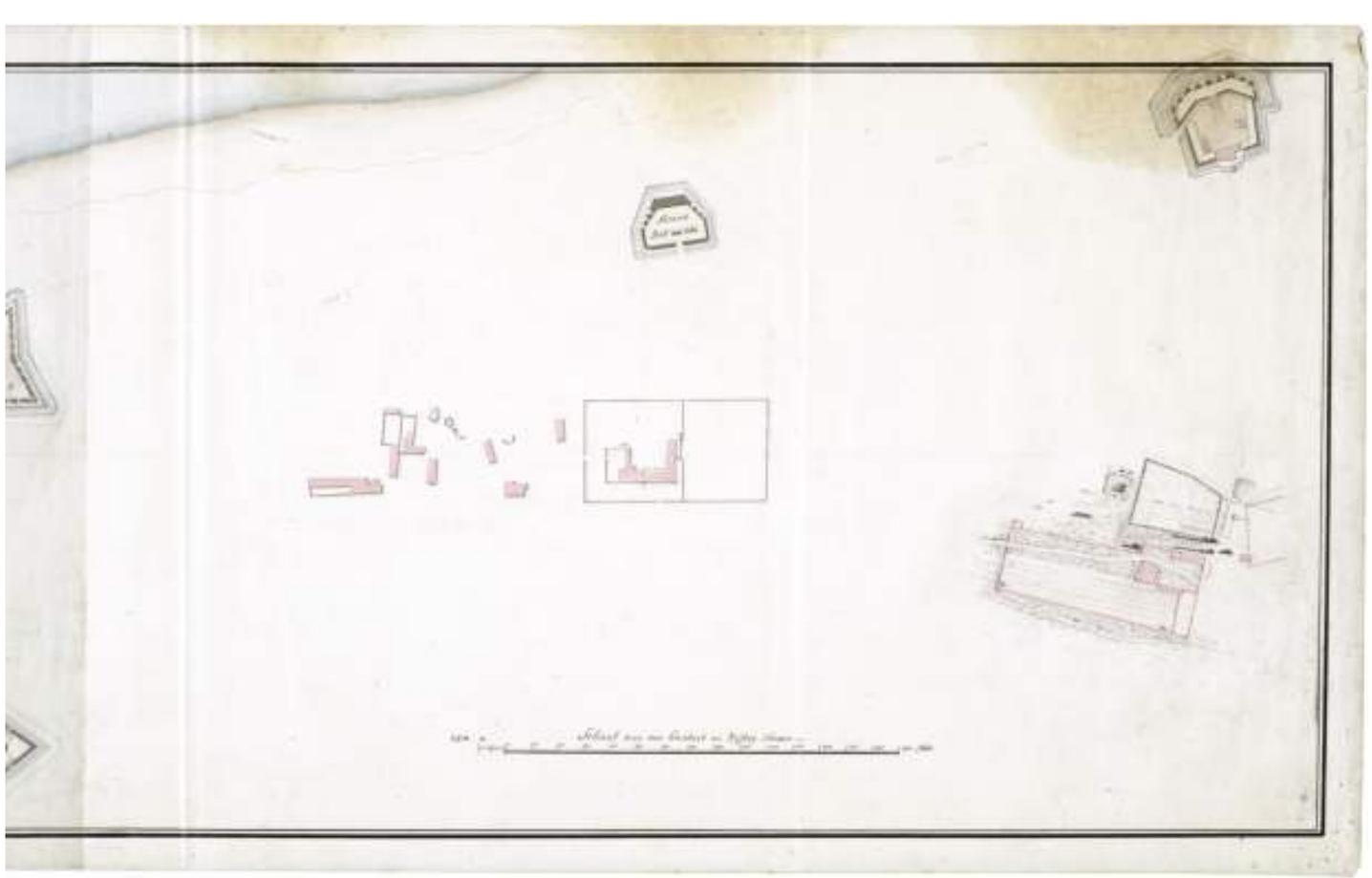

blad 109 boven / sheet 109 above:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.104F.

[Anoniem, 1785-1787] :
[Anonymous, 1785-1787] :

[Kaart van de geprojecteerde linies in de Tafelvallei].

[Map of the projected defence lines in the Table Valley].

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 29,5 x 44 cm
1 map : ms on paper, coloured, 29.5 x 44 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Aan de in 1744-1745 aangelegde Zeelinie van het Kasteel tot Fort de Knokke was in 1781 de Batterij Charlotte toegevoegd en werden Helena en Elisabeth vernieuwd. De verbetering van Fort de Knokke zelf werd in het jaar nadien ter hand genomen, onder aanbouw van een batterij die hier de naam Riebeeck draagt, en in 1783 volgde de vernieuwing van de Batterij Tulbagh. Achter de Linie ligt het in 1783 voltooide kruitmagazijn en het gebouw der reconvalescenten, waar herstellende militairen en matrozen verbleven. In geval van oorlog konden ook zij, als 'ambulante patiënten', worden opgeroepen voor de dienst. Zie voor een plattegrond van dit gebouw blad 115 onder.

In 1781 the batteries Helena and Elisabeth on the Sea Line, set up in 1744-1745 from the Castle to Fort de Knokke, were renovated, and the new Charlotte Battery was added. The improvement of Fort de Knokke itself was undertaken in the year after that, with the addition of a battery that here bears the name *Riebeeck*, and in 1783 the renewal of the Tulbagh Battery was completed. Behind the Sea Line the powder magazine completed in 1783 and the building of the convalescents can be recognized; the latter served as accommodation for soldiers and sailors recovering from illness and minor injuries. In case of war these 'walking patients' could also be called up for service. For a ground-plan of this building, see sheet 115 below.

bladen 110-111 boven / sheets 110-111 above:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.104G.

Op genomen en gecarteerd op ordre van den Gouverneur door den Ingenieur Thiebauld, in den Jaare 1786. In deese ordre Gebragt door den Capitijn Ingenieur Sb.W. van de Graaff :
Surveyed and charted on the orders of the Governor by the Engineer Thibault, in the Year 1786. Thus drawn up by the Captain Engineer Sb.W. van de Graaff :

Situatie Plan van het Retranchement genaamdt / de Zonne-Blom.

Situation Plan of the Defence Line called / the Zonnebloem.

Schaalstok van Twee hondert Toises Rhijnlands = [ca. 1 : 1.500].
Scale-bar of *Twee hondert Toises Rhijnlands* = [approximately 1 : 1,500].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 51 x 133 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 51 x 133 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verso: Plan van de oude linie de Zonne Blom door de Ing Thibauld 1786 in de ordre gebragt Door Sb: van de Graaf.

De linie die vanaf Fort de Knokke naar de boerderij Zonnebloem liep, kreeg eveneens de naam van deze hofstede. De aanduidingen van een 'Hollandse Redout' en een 'Franse Redout' verwijzen naar het in 1782 gezamenlijk opgeworpen retranchement. De 'Burger Redout' geeft aan dat ook vrijburgers hun aandeel hadden in de aanleg. Thibault en Sebastiaan Willem van de Graaff brachten hier de in 1786 bestaande situatie van deze linie in kaart. De kaart op de bladen 110-111 onder toont een zeer professioneel maar te uitgebreid ontwerp in de *Memorie* voor de verdere uitbouw en modernisering van de versterking, dat dan ook niet is uitgevoerd.

The line which ran from Fort de Knokke to the Zonnebloem farm was also given the name of this farmstead. The mentions of a *Hollandse Redou*t (Dutch Redoubt) and a *Franse Redout* (French Redoubt) indicate the entrenchment erected jointly in 1782. The *Burger Redout* (Burgher Redoubt) shows that free burghers also had their share in the construction. Here Thibault and Sebastiaan Willem van de Graaff have mapped the situation of this line as it was in 1786. The map on sheets 110-111 below shows the highly professional but rather too elaborate design in the *Memorie* for further extension and modernization of the fortification, which in any case was not implemented.

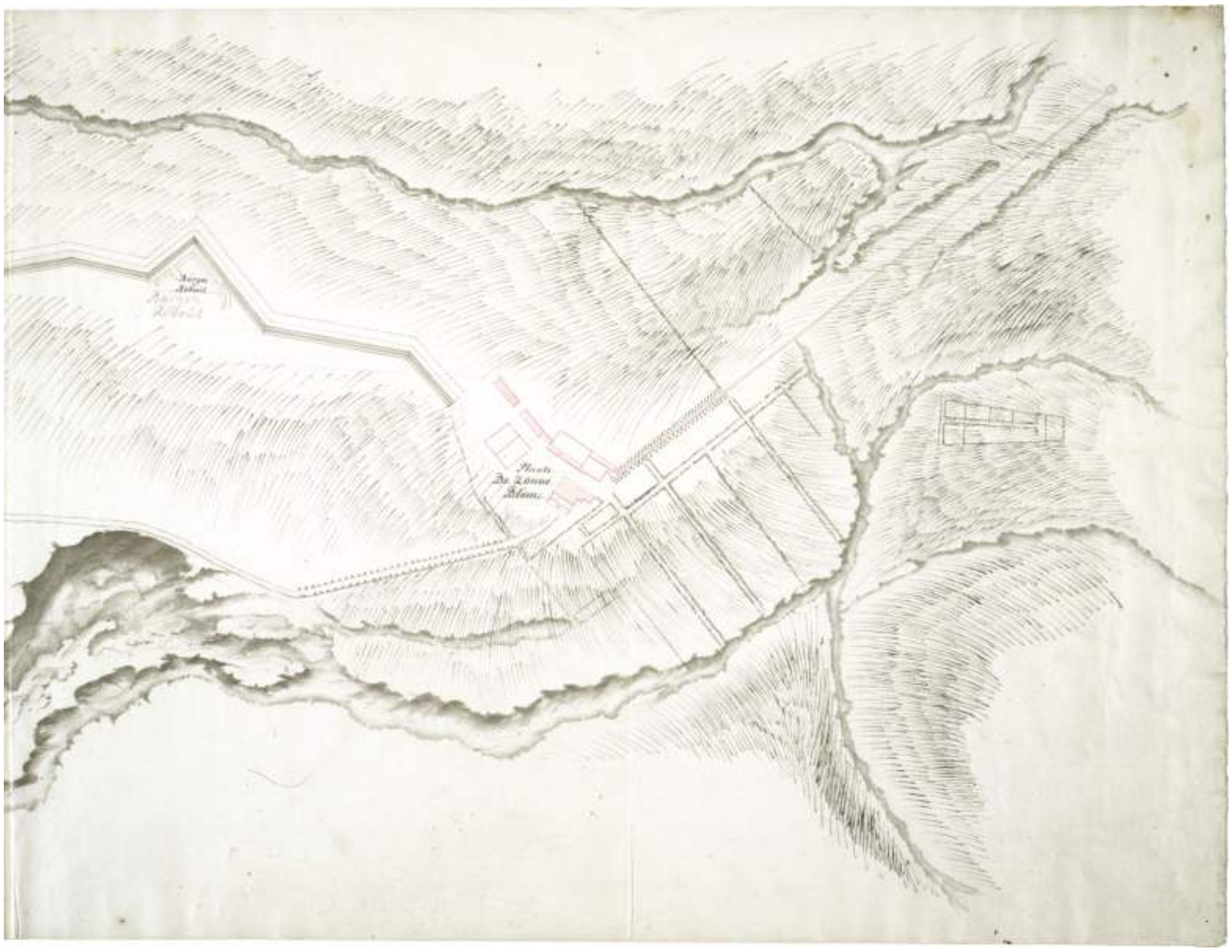

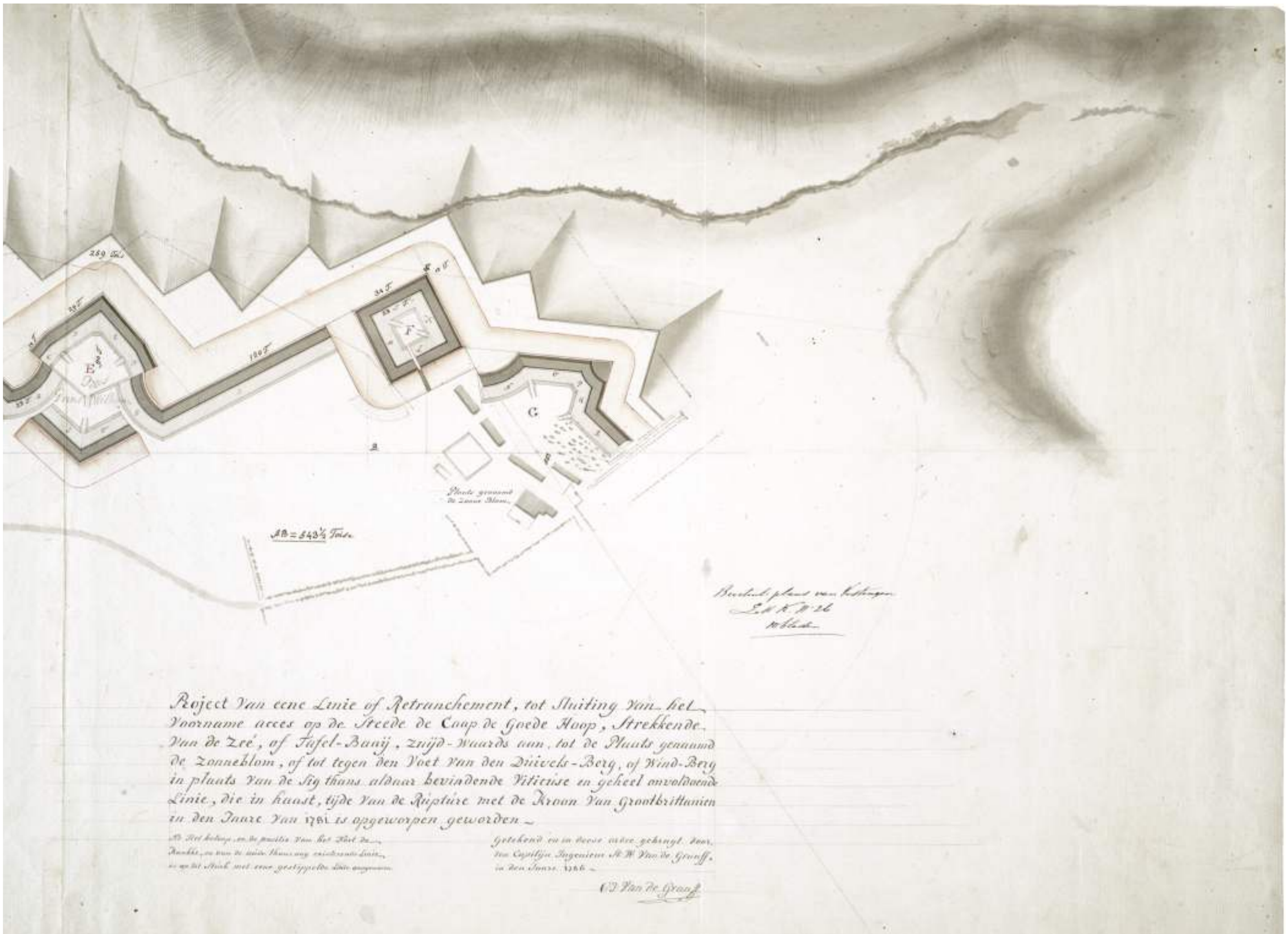
259 T.
35 T.
180 T.
E
F
G
Plaats genaamd de Zonne Blom.
AB = 543½ Toises.
Bestek plan van Retrenchement
Ent. N. 26
Project Van eene Linie of Retranchement, tot Sluiting Van het Voorname acces op de Steede de Caap de Goede Hoop, Strekkende Van de Zee, of Tafel-Baaij, zuijd-Waards aan, tot de Plaats genaamd de Zonneblom, of tot tegen den Voet Van den Duivels-Berg, of Wind-Berg in plaats Van de Sig thans aldaar bevindende Vitieuse en geheel onvoldoende Linie, die in haast, tijde Van de Rupture met de Kroon Van Grootbrittanien in den Jaare Van 1781 is opgeworpen geworden.
Getekend en in deese ordre gebragt door, den Capitijn Ingenieur Sb: W: Van de Graaff, in den Jaare 1786.
C J Van de Graaff

bladen 110-111 onder / sheets 110-111 below:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.104H.

Getekend en in deese ordre gebragt door, den Capitijn Ingenieur Sb:W:Van de Graaff, in den Jaare 1786 :
Thus drawn up and brought in this order by, the Captain Engineer Sb:W:Van de Graaff, in the Year 1786 :

Project van eene Linie of Retranchement, tot Sluiting van het / voorname acces op de Steede de Caap de Goede Hoop [...].

Project for a Defence Line or Retrenchment, for the purpose of Closing the / main access to the Town of Cape of Good Hope [...].

Schaalstok van een hondert en Vijftig Toises =
[ca. 1 : 1.500].
Scale-bar of *een hondert en Vijftig Toises* =
[approximately 1 : 1,500].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 49,5 x 127 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 49.5 x 127 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verklaringen: [midden onder] vervolg van de titel :
Explanations: [below centre] continuation of the title :

Strekkende / van de zee, of Tafel-Baaij, zuijd waards aan, tot de Plaats genaamd / de zonneblom, of tot tegen den voet van de Duivels-Berg, of Wind-Berg / in plaats van de sig thans aldaar bevindende Vitieuse en geheel onvoldoende / Linie, die in haast, tijde van de Rupture met de Kroon van Grootbrittanien / in den Jaare van 1781 is opgeworpen geworden./
NB. Het beloop en de positie van het Fort de / Knokke, en van de oude thans nog existerende Linie, / is op dit Stuck met eene gestippelde Linie aangewesen. / C:J: Van de Graaff.

bladen 112-113 boven / sheets 112-113 above:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.100.

[Louis Michel Thibault en Sebastiaan Willem van de Graaff, toegeschreven, ca. 1786] :
[Louis Michel Thibault and Sebastiaan Willem van de Graaff, attributed, c. 1786] :

[Kaart van geprojecteerde verbeteringen aan de Zeelinie].

[Map of projected improvements to the Sea Line].

[profiel / profile]

[Profiel van de wal].
[Profile of the rampart].

Schaalstok van 100 Rijnlandse Roeden = [ca. 1 : 900] ;
[profiel] 60 Rijnlandse voeten = [ca. 1 : 55].
Scale-bar of *100 Rijnlandse Roeden* =
[approximately 1 : 900] ;
[profile] *60 Rijnlandse voeten* = [approximately 1 : 55].

1 kaart + 1 profiel : ms op papier, gekleurd, 51 x 190,5 cm.
1 map + 1 profile : ms on paper, coloured, 51 x 190.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verso: [aantekening door / note by C.J. van de Graaff] Oud Plan van de Linie langs de zee of langst de Zuijdelijke Oever van de Tafel-Baaij, aan de Caap de Goede Hoop.

Verklaringen: [rechts] een beschrijving bij het profiel :
Explanations: [right] a description with the profile :

Linie met de Walgang Gelijk.
Horisontale Linie.
Linie met het zeewater bij ordinair weer gelijt.

Op deze kaart van de Zeelinie zijn geprojecteerde verbeteringen van de batterijen Helena, Charlotte en Tulbagh ingetekend, alsmede een profiel van de wal van de linie. Zie ook de detailtekening van de bestaande situatie in 1786 op de bladen 112-113 onder.

On this map of the Sea Line the projected improvements to the Helena, Charlotte and Tulbagh batteries have been drawn in, as well as a profile of the embankment of the line. See also the detail drawing of the current situation in 1786 on sheets 112-113 below.

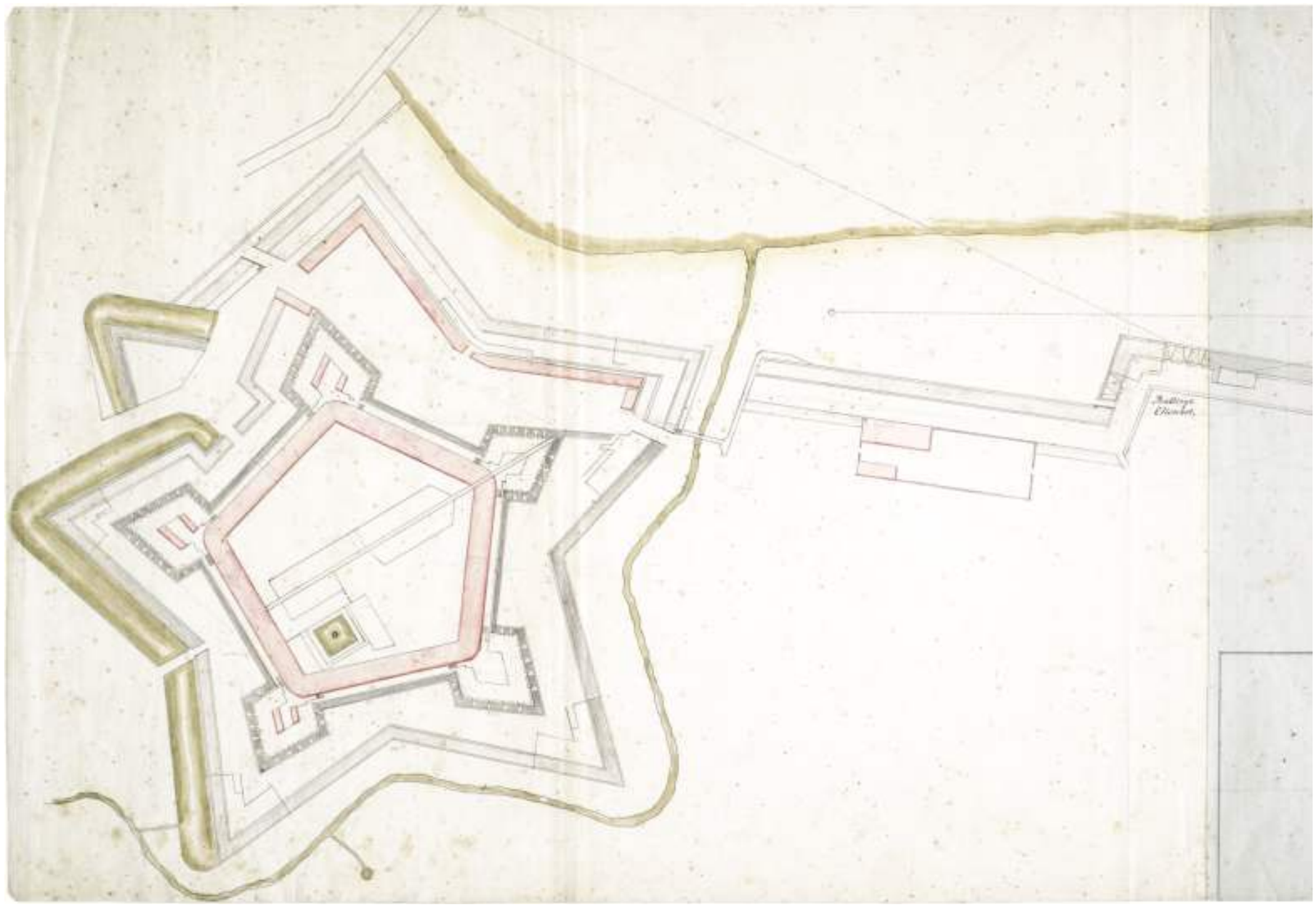

bladen 112-113 onder / sheets 112-113 below:

Nationaal Archief, 4.JSF 62.

Op niew opgenomen door den Lieutenand Ingenieur Thiebauld; – En in deese order gebragt door de Capitijn Ingenieur Sb:W: van de Graaff, in den Jaare 1786 :
Surveyed anew by the Lieutenant Engineer Thibault; – And thus drawn up by the Captain Engineer Sb:W: van de Graaff, in the Year 1786 :

Plan van de Linie langst den Zuijdelijken Oever, van de Tafel-Baaij / of langst de Zee [...].

Map of the Sea Line along the Southern Shore, of Table Bay / or along the Sea [...].

Schaalstok van Sestig Toises, of van Dartig Roeden Rhijnlds. = [ca. 1 : 750].
Scale-bar of *Sestig Toises, of van Dartig Roeden Rhijnlds.* = [approximately 1 : 750].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 50,5 x 171 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 50.5 x 171 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [rechtsonder] vervolg van de titel :
Explanations: [lower right] continuation of the title :

Strekkende van het Casteel de Caap de Goede Hoop, tot / aan het Fort de Knokke, op het punt van waar, door een tweede Linie / het voorname acces van de Land-zijde, zal behooren geslooten te worden.
En word dit stuk, onder Versekering van Hoog-achting aan den / Heere Janssens, Benoemd Gouverneur van dit zo belangrijke Etablis / sement, tot desselfs narigt, door den ondergeschrevene tot een genegen / aandenken overgelegd, in den Jaare 1802. / C:J: van de Graaff.

Voormalig VOC-gouverneur Cornelis Jacob van de Graaff heeft in 1802 zijn Bataafse opvolger Jan Willem Janssens, voorafgaand aan diens vertrek naar de Kaap, tijdens een ontmoeting in Utrecht uitgebreid geïnformeerd over de situatie aan de Kaap en hem zijn eigen visie op de kolonie voorgelegd. Daarbij droeg Van de Graaff toen ook kaartenmateriaal uit zijn eigen collectie aan de nieuwe gouverneur over, waaronder deze opneming van de Zeelinie uit 1786 door Louis Michel Thibault en Sebastiaan Willem van de Graaff.

During a meeting in Utrecht in 1802, the former VOC Governor Cornelis Jacob van de Graaff provided detailed information on the situation at the Cape and presented his own vision for the colony to his successor Jan Willem Janssens, prior to the latter's departure from the Batavian Republic for the Cape. Van de Graaff also handed maps and plans from his own collection to the new Governor, including this survey of the Sea Line from 1786 by Louis Michel Thibault and Sebastiaan Willem van de Graaff.

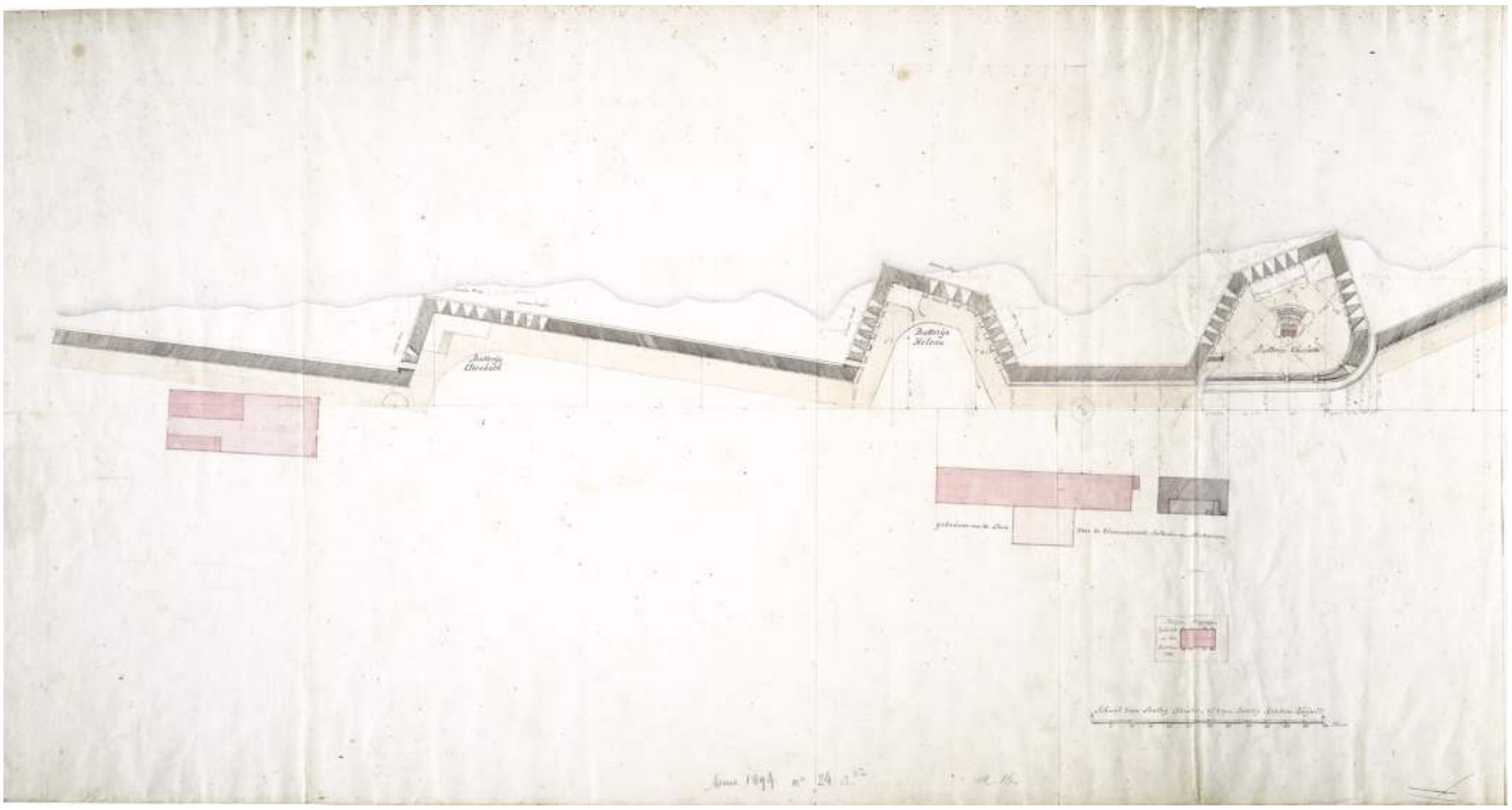

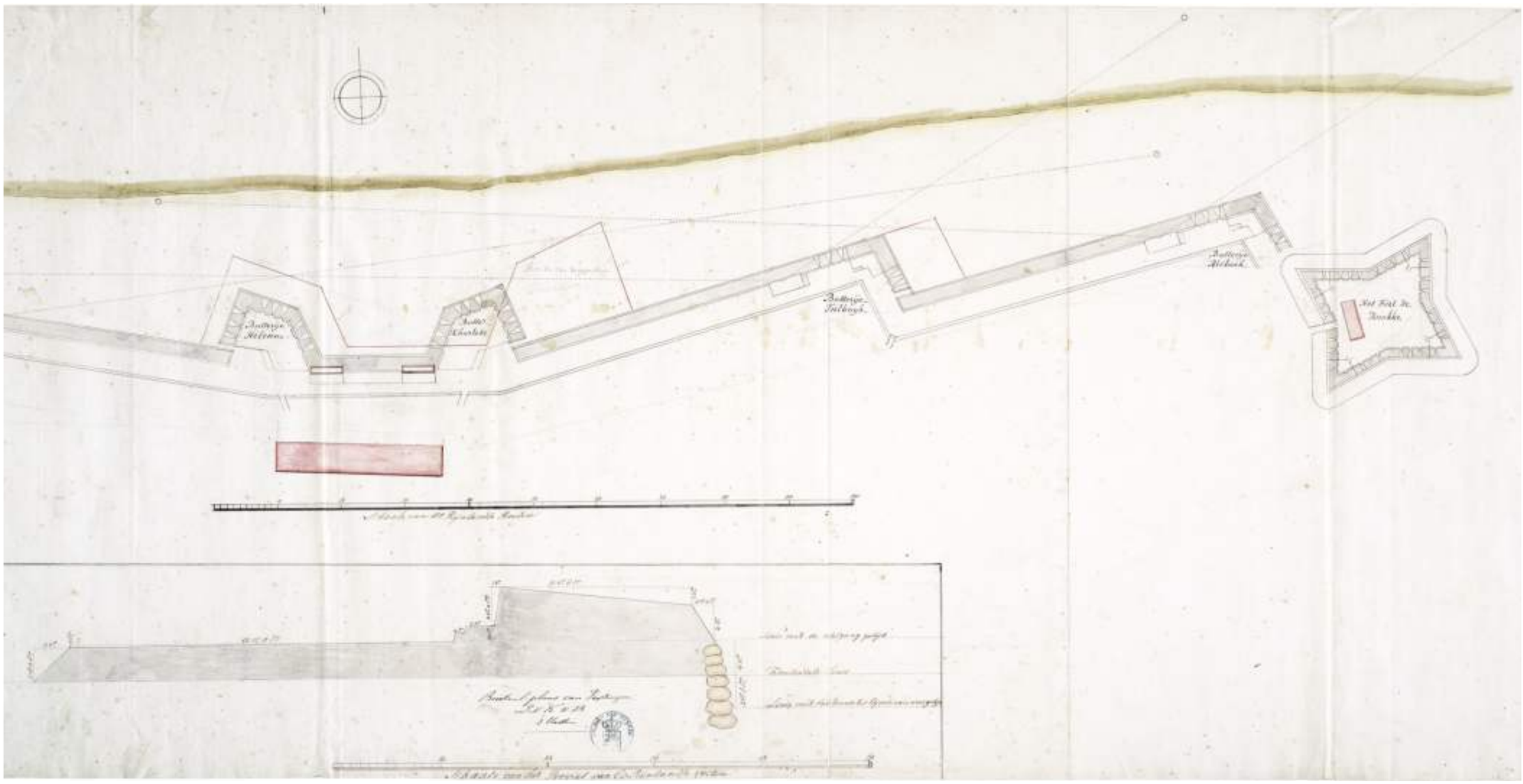

bladen 114-115 boven / sheets 114-115 above:

Nationaal Archief, 4.JSF 64.1.

Te samen gesteld door den Inspecteur Generaal der civile en militaire gebouwen L.M. Thibault, en den Capitain Ingenieur W. Starrenburg als leden der ten dien einde benoemde Commissie, [1805] :
Composed by the Inspector General of public and military buildings L.M. Thibault, and the Captain Engineer W. Starrenburg, as members of the Commission appointed for that purpose, [1805] :

Project ter herstelling van een gedeelte der Linie / om te dienen in plaats van de door de Zee omgeworpene / Batterijen Elisabeth, Helena en Charlotte. […].

Project for the reconstruction of a part of the Sea Line / as a replacement for the Elisabeth, Helena and Charlotte Batteries / destroyed by the Sea. […].

Schaalstok van 100 Toises = [ca. 1 : 750].
Scale-bar of *100 Toises* = [approximately 1 : 750].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 49 x 117 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 49 x 117 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [boven] vervolg van de titel :
Explanations: [above] continuation of the title :

Gelast door den Gouverneur en Generaal en Chef JW: Janssens.

Louis Michel Thibault kon in 1805 bij de opstelling van dit reconstructieplan van de Zeelinie ter hoogte van de batterijen Elisabeth, Helena en Charlotte deels gebruikmaken van de kaart op blad 114 onder, die hij ruim een decennium eerder vervaardigde; daarop is Helena echter abusievelijk aangeduid als Elisabeth. De drie geschutsopstellingen raakten door de werking van de zee ondermijnd. In hun rapportage van 27 februari 1792 over de toestand van de verdedigingswerken van de Kaap noteerden de opstellers P.H. Gilquin en L.M. Thibault dat de van aarde en metselwerk opgetrokken Zeelinie in redelijke staat was, maar dat vooral Batterij Helena door de golfslag was afgekalfd. Thibault kreeg opdracht een restauratieplan met kostenopgave te maken en op basis daarvan werd tot algehele herbouw besloten. In november 1793 moest hij echter rapporteren dat zijn kostenraming van 2000 rijksdaalders te laag was geweest en dat er rekening gehouden diende te worden met een bedrag van ten minste 5362 rijksdaalders. Het werk als geheel werd daarop gestaakt, maar waarschijnlijk werden nog wel de meest noodzakelijke reparaties afgerond om de batterijen in functie te kunnen houden. Thibaults ontwerp van 1805 ging met betrekking tot de batterijen Helena en Charlotte uit van een geheel nieuwe, enkelvoudige versterking, eveneens op een halfcirkelvormig grondplan, maar dit kon voor de Britse inval in januari 1806 niet meer worden gerealiseerd.

For this plan for the reconstruction of part of the Sea Line near the Elisabeth, Helena and Charlotte batteries in 1805, Louis Michel Thibault was to some extent able to make use of the map on sheet 114 below, which he had produced a good decade earlier; however, there Helena is wrongly called Elisabeth. The three gun emplacements were being undermined by the sea. In their report dated 27 February 1792 on the condition of the defensive works at the Cape, the compilers, P.H. Gilquin and L.M. Thibault, remarked that the Sea Line, which was built of earth and brickwork, was in a reasonable state, but that the Helena Battery in particular was being washed away by the waves. Thibault was given instructions to make a plan for their restoration with a statement of the costs, and on this basis a decision was made to completely rebuilt them. However, in November 1793 he had to report that his estimate of costs at 2000 rixdollars had been too low, and that allowances should be made for an amount of at least 5362 rixdollars. Thereupon the work as a whole was halted, but probably the most essential repairs were finished off in order to be able keep the batteries functioning. Thibault's design for the Helena and Charlotte batteries from 1805 was based on a new, single fortification, also on a semicircular ground-plan, but this poject had not yet been carried out at the time of the attack by the British in January 1806.

blad 114 onder / sheet 114 below:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.100B.

L.M. Thibault Cap. Ingenieur au Cap de Bonne Eprance inv., [1793] :

Plan / van de Batterijen Elisabeth [Helena] en Charlotte / en Projet / voor de reparatie van de zelve.

Plan / of the Elisabeth [Helena] and Charlotte Batteries / and Project / for the reconstruction of the same.

[profiel / profile]

Profil der Batterij Elisabeth [Helena]. Profil van het Projet de Reparatie.
Profile of the Elisabeth [Helena] Battery. Profile of the Reconstruction Project.

Schaalstok van 50 toisis of 25 Roeden, 10 toisis of 5 Roeden = [ca. 1 : 770].
Scale-bar of *50 toisis of 25 Roeden, 10 toisis of 5 Roeden* = [approximately 1 : 770].

1 kaart + 1 profiel : ms op papier, gekleurd, 46 x 63 cm.
1 map + 1 profile : ms on paper, coloured, 46 x 63 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.